

ISKUT JA MERKIT
– SEMIOTIIKKA TAISTELUTAIDOJEN FILOSOFIAAN

Filosofian Pro Gradu – tutkielma
Jyväskylän Yliopiston
Yhteiskuntatieteelliselle tiedekunnalle,
Filosofian laitokselle

Riku Ylönen

Kevät 2007

TIIVISTELMÄ

ISKUT JA MERKIT

– semiotiikkaa taistelutaitojen filosofiaan

Riku Ylönen

Filosofian Pro gradu-tutkielma

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Ohjaajat: Jussi Kotkavirta (Jyväskylän Yliopisto), Aki-Mauri Huhtinen

(Maanpuolustuskorkeakoulu)

Kevät 2007

65 sivua

Työssä tarkastellaan taistelutaitojen filosofiaa yleisellä tasolla, sitoutumatta mihinkään spesifiin taistelutaitoon. Samalla lanseerataan taistelutaidon filosofiaan uusi käsite, tekniikan filosofia, jonka alaa ja mahdollisuuksia tutkitaan kahden erityistapauksen kautta käyttäen teoriapohjana valittuja semioottisia metodeja ja koulukuntia. Case-study – tarkastelujen lisäksi tutkitaan taistelutaidon tekniikkaa kulttuurisemioottisena tekstinä. Lopuksi käydään läpi suppeasti eräitä jatkotutkimusten mahdollisia suuntia ja aiheita.

Avainsanat: taistelutaito, filosofia, semiotiikka, kulttuurintutkimus, tekniikan filosofia

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	1
SISÄLLYS	2
1. JOHDANTO	3
1.1 Taustaksi	3
1.2 Käytetyistä käsitteistä	7
2. HAVAINTO- JA KOKEMUSMAAILMAN JAOTTELUSTA	9
2.1 Värisanat, kielet ja kulttuurit	9
2.2 Taistelutaitojen kulttuuri ja kovien tekniikoiden jaottelut	11
2.3 Jaotteluerojen syiden pohdintaa	13
2.4 Täydelliseen suoritukseen tähtääminen	16
2.5 Tekniikan virtaavuus eli veden periaate	17
2.6 Maalipisteiden sijainti	17
2.7 Päätelmiä ja havaintoja	17
2.8 Esimerkkitekniikoiden kuvaukset ja selitykset	19
3. ASENTOHARJOITTELUN ULOTTUVUUDET	22
3.1 Muodollisesta harjoittelusta ja sen kritiikistä	23
3.2 Muoto, käytäntö ja merkitys	25
3.3 Muodollisen asennon merkitys kuntoharjoitteluna	25
3.4 Asentoharjoittelu tahdon ja mielen harjoittamisessa	26
3.5 Mielen kehittäminen ja asentoharjoittelu	27
3.6 Asentoharjoittelun strateginen merkitys	28
3.7 Zen: nimestä nimeämättömyyteen ja jälleen käyttöön	31
3.8 Muodon merkitys itseymmärryksen välineenä	35
3.9 Asentojen symbolinen merkitys	36
3.10 Esimerkkitekniikoiden ja –termien kuvaukset ja selitykset	38
3.11 Shorinji Kempon menetelmät ranneotteesta vapautumiselle	39
4. TEKNIikka KULTTUURIMERKKINÄ	41
4.1 Kulttuurisemiotiikka ja teksti	41
4.2 Tekniikkaharjoittelu tekstinä	46
4.3 Esimerkki iskutorjunnasta	47
4.4 Tekniikka ja symbolismi	48
4.5 Yksittäinen tekniikka merkinä ja tekstinä	48
4.6 Tekniikoiden lajinomaiset koosteet eli tekniikkasarjat teksteinä	49
4.7 Edelliset luvut metaesimerkkeinä	50
4.8 Merkkien välittyminen taistelutaidoissa	51
4.9 Viestinnän teoria ja taistelutaito	51
4.10 Valheesta, semiotiikasta ja viestinnän teoriasta	52
4.11 Kulttuuri, paradigma ja taistelutaito	54
4.12 Lopuksi: havaintoja ja seurauksia	57
5. LOPPUSANAT	59
KIITOKSET	62
LÄHTEET	63

1. JOHDANTO

1.1 Taustaksi

Taistelutaitojen filosofiassa yleisinä ajatuslinjoina esiintyvät seuraavat lähestymistavat: eräänlainen filosofian historian mukainen lähestyminen ja nykyisin myös fenomenologinen traditio. Filosofian historiaa käyttävässä lähestymistavassa taistelutaidon filosofiaa käsitellään itämaisen filosofian historian osana. Tässä lähestymistavassa yleensä käsitellään esimerkiksi jotain seuraavista ilmiöistä ja niiden merkitystä taistelutaitojen harrastamiselle: Bodhidharman legendaa, Kiinan Shaolin-aluetta, Intian kamppailuperinnettä, Japanin Zeniä tai taolaisen ontologian vaikutusta taistelutaitoihin. Toinen yleinen perinteinen tapa on tarkastella taistelutaidon filosofiaa meditaation apuvälineenä, ja meditaatiota taistelutaidon osana. Nämä mainitut tavat eivät ole toisiaan poissulkevia vaan esiintyvät usein rinnakkain samoissa teoksissa. Uudempana metodologiana on käytetty mm. taiteenfilosofian puolelta tuttua fenomenologista lähestymistapaa, joka on paikoitellen pohjana esim. perenniaalisen (ts. pitkäkestoisen, vuosiksi tarkoitetun) liikunnan tutkimuksissa. Suomessa viimeksi mainittua traditiota pidetään yllä ainakin osittain Tampereen yliopiston liikuntafilosofian laitoksen julkaisuissa.

Edellä mainituissa lähestymistavoissa taistelutaitoon mielestäni oleellisena kuuluva tekniikan käsite marginalisoituu. Tekniikkaa ei välttämättä määritellä, ja yleisesti sitä pidetään implisiittisesti mielenkiinnottomana, pelkkänä lisäkkeenä. Timo Klemola analysoi karatea myös tekniseltä puolelta teoksessaan Zen-karate (1998, passim.). Erityisesti kirjan katasovellusta käsittelevä osio on vaikuttanut työssäni asentoharjoittelua tarkastelemaan lukuun. Klemolan positio kokonaisuudessaan poikkeaa omastani: yleisesti Klemola hakee töissään vaikutteita sekä klassisesta taistelutaitojen filosofian historiasta että fenomenologisesta kehollisuuden traditiosta (ks. Klemola 1988, Klemola 1990a, Klemola 1990b)

Työssäni lähdän seuraavasta ajatuksesta: jos taistelutaidoilla on jokin yhteinen tekijä, se todennäköisesti löytyy tekniikasta sekä harjoitteiden, harjoitustilanteen toimintamallien, tulkinnasta. En väitä, että tekniikat eri taistelutaidoissa olisivat samat tai että ne tulisivat

tulkituksi samalla tavalla, vaan että taistelutaidoissa on mukana tekniikkaosio oleellisena osana. Ontologiset oletukset taistelun luonteesta ja strategisesti pätevistä toimintamalleista voivat vaihdella. Taistelutaidon sovellusalue, harjoitusmenetelmät ja jopa väljästi ottaen tavoitteet voivat olla erilaisia. Näistä eroista huolimatta, yleisesti ottaen, taistelutaidossa on tekniikka. Tämä on tarkasteluni ensimmäinen lähtökohta.

Taistelutaidon tekniikan filosofiassa voidaan tutkia esimerkiksi seuraavanlaisia kysymyksiä: Mitä tekniikka on taistelutaidossa? Mitä tarkoitetaan hyvällä tekniikalla? Kuinka tekniikat kehittyvät ja valikoituvat taistelutaitoihin? Tässä työssä pyritään antamaan eräs perusteltu vastaus siihen, mitä tekniikka on taistelutaidoissa. Tätä varten tarkastelen taistelutaitoa kulttuurisena ilmiönä, joukkona pienkulttuurin konventioita, ja tähän tulee liittymään taistelutaidon tekniikan filosofian tutkiminen.

Lähtökohtani muotoutui muutamasta ajatuksesta, joihin törmäsin. Kahdessa haastattelussa pitkälle edenneet taistelutaitojen harjoittajat ja opettajat vertasivat taistelutaitoja kieleen. Jürg Ziegler esittää, että samoin kuin jotkut oppivat helposti hallitsemaan useita kieliä, toisille on helppoa oppia erilaisia taistelutaitoja (Budoka 6/1993). Joe Lewis kertoo ”kommunikoivansa” vastustajan kanssa kehässä (Budoka 2/1992): jokainen osuma vastustajaan kertoo yhä suuremmasta ylivoimasta. Nämä lausunnot saivat minut ajattelemaan, voisiko tätä metaforaa kieliin syventää.

Toisena lähtökohtana oli sanonta, mihin aika ajoin olen törmännyt joko taistelutaidon harjoittajan kritisoidessa jotain toista lajia tai sitten ei-harrastajan kommentoidessa yleisesti taistelutaitoja: "Mutta eihän tuo ole niin kuin tositilanteessa...". Tämän kritiikki on mielestäni samanaikaisesti sekä vääristä lähtökohdista lähtevää että täysin paikkansapitävää. Vaikka taistelutaidon harjoittelu ei ole sama asia kuin tositilanne, se ei kuitenkaan ole taistelutaidon heikkous vaan taistelutaidon tekniikan harjoittelun ydin. Harjoittelutilanteen tekniikka on jotain, mikä edustaa jotakin muuta (eli kritiikin myyttistä "tositilannetta"). Tekniikka toimii taistelutaidossa ainakin seuraavilla tavoilla: Kukin tekniikka(kokonaisuus) harjoittelutilanteessa edustaa taistelutilannetta, mutta ei ole sitä vaan kontrolloitu, laimennettu versio (tästä esimerkiksi Tedeschi 2003 s. 375.) Toisaalta, tekniikka edustaa myös koko lajia, sen ihanteita, arvoja, filosofiaa kokonaisuudessaan. Lisäksi tekniikka on pääasiallinen lajikohtaista tietämystä eteenpäin välittävä väline.

Nyt lähtökohtani oli määritelty seuraavasti: 1) Taistelutaitoja voidaan tutkia kulttuuri-ilmiönä. 2) Taistelutaidon tekniikan käyttöä voidaan osittain verrata kielen käyttöön. 3) Harjoittelutilanteessa tekniikka on jotakin, mikä edustaa jotakin muuta. Tältä pohjalta työni metodologisenä valintana semiotiikan viitekehys tuntui selvältä valinnalta. Semiotikkaan kuuluu lukuisia koulukuntia, joista metodologisina tunnetuimpia lienevät mannermainen strukturalismi ja amerikkalainen pragmatismi (esim. Veivo 1999, s. 9 – 48; Copley 1998, passim.). Kummallakin traditiolla on omat aspektinsa ja metodologiset seurauksensa, joiden puolesta ne olisivat voineet soveltua tarkastelutapani teoreettiseksi pohjaksi, ja käytän soveltuvin osin kumpaakin traditiota tässä työssä. Yleiseksi taustavaikuttajaksi ja osin implisiittiseksi teoriapohjaksi nousi kuitenkin Econ semiotikka. *A Theory of Semiotics* – kirjassaan Eco antaa hyvän yleisteorian semiotiikan malliksi ja määrittelee merkin tavalla, joka sopii erittäin hyvin omaan lähtökohtaani:

"I propose to define as a sign *everything* that, on the grounds of previously established social convention, can be taken as *something standing for something else*." (Eco 1979, s. 16)

Tässä määritelmässä näkyy Econ keskiajan tuntemus: sama ajatus on keskiajan teoretikoin formuloimana muodossa *aliquid stat pro aliquo* (ks. Veivo 1999 s. 23; myös Clarke 1987, s. 19), samoin yhteys Peircen merkin määritelmään "*something which stands to somebody for something in some respect or capacity*" (esim. Clarke 1987, s. 25) on selkeä.

Moskovan-Tarton koulukuntana tunnettu kulttuurisemiotiikan suuntaus toimii taasen vahvana taustana kolmannessa varsinaisessa tekstiluvussa.

Tekniikka on kaksisuuntainen ilmiö samoin kuin kielessä sana ja yleisessä merkkiteoriassa merkki. Toisaalta merkki, kuten Eco sanoo, edustaa jotain järjestelmän ulkopuolista. Toisaalta merkki myös edustaa järjestelmää itseään. Sanat, ja sanojen väliset suhteet, maailman kategorisointi, kertoo käyttöjärjestelmästä eli kielestä. Samoin spesifiin taistelutaitoon valikoidut tekniikat ja vastatekniikat kuvaavat paitsi (todellista) taistelua niin myös taistelutaitoa itsessään. Kun tekniikkaa tutkitaan yksittäisenä tekniikkana, se kuitenkin suhteutetaan tutkimuksessa kontekstiinsa, eli merkkijärjestelmään, taistelutaitoon. Teesinäni on, että taistelutaito on myös kulttuurinen tuote ja taistelutaitoja voidaan tutkia kuten muitakin kulttuurisia tuotteita. Intentionaalisuus ja konventionaalisuus ovat myös erilaisten merkkijärjestelmien ominaisuuksia.

Näistä lähtökohdista työn tarkastelukohteeksi ja tavoitteeksi tuli syventää semioottista tulkintaa taistelutaidon tekniikasta, kuten otsikossa todetaan: toiminta merkinä. Kun tekniikan tulkinta ja merkitys ovat tarkastelun keskipisteessä, niin semiotiikasta muodostuvaan pohjaan on ollut luontevaa lisätä ajatuksenkulkuja kielifilosofiasta ja viestinnän teoriasta. Vaikka pääsääntöisesti nojaankin Econ ja Lotmanin semioottisiin tarkasteluihin, iskujen jaotteluperusteita käsittelevässä luvussa on selkeitä strukturaalisemiotiikan sävyjä. Käytän apuna ja vertailukohtana klassista strukturaalilingvistiikan esimerkkiä spektrin jaottelusta. Asentoharjoittelua analysoivassa luvussa osittain lähestytään myös pragmaattista traditiota, joskaan ei niin eksplisiittisesti. Amerikkalais-pragmaattiseen traditioon kuuluva merkin triadisuuden käsittely on pääsääntöisesti rajattu työn ulkopuolelle: tekniikan käsittely kulttuurituotteena ja pienkulttuurin merkinä ei vaadi triadisuuden mahdollisuuksien tarkastelua. Sen sijaan pragmaattiseen traditioon kuuluva ajatus merkistä toimintana (ks. esim. Veivo 1999 s. 94 – 98) sopii luontevasti käsitykseen taistelutaidon tekniikasta.

Teoreettisen pohjan lisänä käytän omakohtaisia kokemuksiani harjoittamistani taistelutaidoista. Myönnän, että harjoitteluni eri taistelutaidoissa on ollut katkonaista, ja kaikissa harjoittelemisani taidoissa olen suorittanut vain erilaisia oppilasasteita. Harjoittelemiini lajeihin kuuluvat Shotokan – tyylin karate, Shorinji Kempo, Sin Moo Hapkido, sekä perinteinen aikido. Pienemmässä määrin ja epävirallisemmin olen saanut tutustua Hapkisyulin alkeisiin. Taistelutaitojen ei-traditionaalisella puolella olen saanut sotilaspoliisiryhmänjohtajan koulutukseen kuuluvaa voimankäytön ja itsepuolustuksen opetusta. Esittämäni mielipiteet eivät edusta minkään lajin, tyylin tai koulun virallista linjaa: en ole opettaja, en valmentaja enkä minkään taistelutaidon ammattilainen. Omakohtainen harjoittelu Suomessa, suomalaisena, tänne tuotuja lajeja jotka eivät suoraan kuulu "perinteiseen suomalaiseen kulttuuriin", tuo luonnollisesti omat sivuvaikutuksensa tarkasteluun. Samoin varmastikin osaltaan vaikuttaa myös se, että eräät tärkeimmistä lähteistäni ovat Yhdysvalloissa ammatikseen opettavien henkilöiden kirjoittamia. Tarkoitukseni on kuitenkin, hyvässä filosofisessa hengessä, pyrkiä sanomaan jotain universaalista taistelutaitojen, taistelutaitojen harjoittelun, ja taistelutaitojen tekniikan luonteesta.

1.2 Käytetyistä käsitteistä

Taistelutaito tulee olemaan työssä kattokäsite, jonka alta löytyvät ainakin seuraavat osa-alueet:

- *sotataidot: järjestelmät, jotka ovat muotoutuneet sotilaskäyttöön (joko nykyisiin tarpeisiin tai varhaisempien sotilaiden aikaan)
- *budolajit: japanilaiset taistelutaidot, joilla on voimakas sidos Itä-Aasian uskonnollis-filosofisiin traditioihin, erityisesti Zen-perinteeseen..
- *kamppailulajit: taistelutaitojen osa-alue, joissa kilpaillaan.
- *itsepuolustuslajit: järjestelmät, jotka keskittyvät selviämiseen laittomasta hyökkäyksestä.

Kuten helposti havaitaan, osa-alueet menevät osittain päällekkäin. Työssä viitataan kuitenkin systemaattisesti taistelutaito-käsitteellä kaikkiin erilaisiin järjestelmiin. Mikäli johonkin osa-alueeseen viitataan erikseen, niin mainitsen sen aihetta käsiteltäessä. Kun taistelutaitojen luokka kokonaisuudessaan on määritelty näinkin laajasti, on tekniikan määritelmän oltava riittävän väljä – tekniikan käsitteen on katettava yhtä hyvin traditionaalisen Zen-henkisen jousiammunnan tekniikka kuin UFC-vapaaottelussa käytettävät toimintamallit. Niinpä nyt määrittelen taistelutaidon ja tekniikan seuraavasti: *Taistelutaidolla tarkoitan mitä tahansa järjestelmää, jossa systemaattisesti tarkastellaan ja opetetaan keinoja yksilön menestymiselle yhteentötilanteissa.* Näistä opetettavista keinoista käytän nimeä *taistelutaidon tekniikka.* Intuitiivisesti nähdään, että annettu tekniikan määritelmä on rajallinen (kaikki taistelutaitoon kuuluva toiminta ei ole tekniikkaa eikä tekniikkaharjoittelua) ja funktionaalinen (taistelutaidolla on jokin tarkoitus, jota tavoitellaan tekniikalla ja tekniikkaharjoittelulla).

Liikkeiden kuvaaminen on ongelmallista sekä taistelutaitoja että esimerkiksi tanssin muotokieltä tarkasteltaessa. Tekniikoiden kuvauksissa apukäsitteinä tulen käyttämään tarvittaessa seuraavanlaisia määritelmiä:

- *asento: liikkumattoman, määrätyn kehon käytön kuvaus (matala seisonta-asento, otteluasento, ja vastaavat käsitteet ja kuvaukset)
- *keskilinja: vartalon etupuolen keskeltä kulkeva (kuvitteellinen) linja, vastaa akupunktion Ren Mai – kanavan kulkua. (ks. esim. Laitinen 2001, s. 93; Tedeschi 2003, s. 131, 133, 150; myös Budokan artikkeli keskilinjasta Budoka 5/2003 s.11 – 13)
- *ulospäin suuntautuva/ulos: tekniikka, joka kulkee kehon keskilinjalta pois päin. Vastattaessa hyökkäystekniikkaan liikkeellä: väistö, missä väistetään tekniikka siirtymällä hyökkääjän kehon keskilinjalta kauemmas (selän suuntaan).
- *sisäänpäin suuntautuva/sisään: tekniikka, joka kulkee kohden kehon keskilinjaa. Vastattaessa hyökkäystekniikkaan liikkeellä: väistö, missä siirrytään tekniikan tieltä lähemmäs hyökkääjän keskilinjaa. Tässä käytetyt sisäänpäin/ulospäin termien määritelmät ovat valittu sen perusteella, miten harjoittamissani lajeissa käsitteet on esitetty. Myös päinvastaista jaottelua esiintyy. (vrt. esim. Klemola 1998, s. 34 – 40)

*avoin asento: pariharjoittelussa käytetty termi, missä toisella on vasen, toisella oikea jalka edessä (jalat ja vartalot muodostavat avoimen kaaren katsottaessa ylhäältä päin)

*suljettu asento: pariharjoittelussa käytetty termi, missä molemmilla on saman puolen jalka edessä (jalat ja vartalot muodostavat ylhäältä katsottaessa edellistä suljetun kokonaisuuden)

Muut käytetyt nimet, tekniikoiden nimet ja kuvaukset sekä filosofiset suuntaukset selitän sitä mukaa kun ne esiintyvät ensi kertaa tekstissä, tekniikoista pyrin antamaan myös kuvauksen. Pyrin välttämään mahdollisimman pitkälle lajikohtaista terminologiaa, sillä käsitteet ja niille annetut merkitykset vaihtelevat lajista toiseen ja jopa tyylisuunnasta toiseen – kuten jo edellä sisään- ja ulospäin suuntautuvien tekniikoiden määrittelyssä mainittiin. Kaikin paikoin ei kuitenkaan ole käytettävissä vakiintunutta yleiskielistä nimitystä johonkin lajinomaiseen tekniikkaan.

2. HAVAINTO- JA KOKEMUSMAAILMAN JAOTTELUSTA

Tässä luvussa käsittelen havaintomaailman jaottelua eri kulttuureissa. Metaesimerkkinä varsinaiseen työn tarkastelukohteeseen nähden käytän semiotiikan ja strukturaalilingvistiikan puolelta tuttua, jopa klassista esimerkkiä värisanoista eli spektrin jaottelusta eri kielissä. Toisena kulttuuriesimerkkinä käytän taistelutaitojen puolelta erilaisia tekniikoiden jaottelutapoja. Tarkempaa vertailua teen kovien hyökkäystekniikoiden – iskujen ja potkujen – jaottelusta kahdessa taistelutaitojen traditiossa. Kovat hyökkäystekniikat valikoituivat tarkastelukohteeksi sen vuoksi, että voimankäyttöä ja iskumekaniikkaa on tutkittu taistelutaitojen teoriassa, ja lisäksi jaotteluista löytyi mielenkiintoiseksi osoittautuneita eroja.

Esitettävä värien jaottelu on tarkoitettu vertailupohjaksi siirryttäessä taistelutaitoihin ja niissä esiintyviin jaotteluihin. Täydellistä identtisyyttä ei ilmiöistä voida hakea, mutta taistelutaidon tarkasteluun kulttuuri-ilmiönä värien jaottelu antaa käyttökelpoisen katsantokannan.

Molemmissa on kyse semioottisen kentän jaottelusta struktuurissa, jaottelun suhteesta muuhun rakenteeseen, ja koko rakenteen käyttöalasta.

2.1 Värisanat, kielet ja kulttuurit

Fysiologisesti ja fysiikan termein ilmaistuna ihmisen näkemän valon aallonpituus on suurin piirtein 380 - 760 nm, ja me jaottelemme spektrin värit likimäärin seuraavasti: violetti – sininen – vihreä – keltainen – oranssi – punainen, alkaen pienimmästä aallonpituudesta. Vastaanotetut aistiärsykkeet ovat siis fysikaalisia ja fysiologisia, mutta niiden tulkitseminen havainnoiksi kulttuurinen (vrt. Kuhn 1994, s.202).

Tämä jaottelu on tässä kulttuurissa tehty. Se on toimiva yhteisössämme, mutta ei ainut mahdollinen. Esimerkiksi Eco (1979, s. 77 - 78) asettaa sinisen ja violetin väliin värin, jonka nimenä on indigo, ja mainitsee hinduilla olevan vain yhden termin punaiselle ja oranssille ts. hinduilla ei ole erottelua punaisen ja oranssin välillä. Vastaavasti taas se, mitä me kuvaamme sanalla sininen, on venäjän kielessä jaettu kahdeksi eri väriksi (myös Lyons 1979, s. 429–431; Eco 1979, s.76–80). Econ esseen mukaan (Eco 1985, s. 167) The Optical Society of America on todennut, että teoriassa voidaan erottaa n. 7.5 - 10 miljoonaa eri värisävyä. Tällä ilmeisesti tarkoitetaan sävyjen erottelua vertailutilanteessa: Pystymme teoriassa jaottelemaan edellä mainitun sävymäärän verran malliksi asetettuja pigmenttiläiskät verrattaessa sävyjä

toisiinsa. Yleisesti ottaen tulemme toimeen paljon karkeammalla värisävyjen erottelulla. Yhteisöstä ja sen vuorovaikutuksesta ympäristönsä suhteen riippuu, millaiset erottelut ovat pragmaattisia ja oleellisia. Strukturaalilingvistiikassa ja – semantiikassa tarkastellaan sanojen muodostamia semanttisia kenttiä, järjestelmiä ja rakenteita, joissa osien suhteet määräävät osien luonnetta ja merkitystä. Kielellisten rakenteiden ja jaotteluiden mielivaltaisuutta korostetaan monella tasolla sanojen muodostumisesta (äänteistä ja kirjainmerkeistä) sanojen välisiin suhteisiin, jälkimmäistä edustaa myös tässä läpikäytävä spektrin tarkastelu. (Leiwo 1981, s. 2; Karlsson 1994, s. 202)

Edellä puhutaan lingvistisesti ja sanastoesimerkein semanttisesta kentästä ja lingvistisistä rakenteista strukturaalisemantiikassa. Yhtä oikein olisi puhua yleisemmin strukturaalisemiotiikkaan kuuluvasta semioottisesta kentästä ja sen merkityskenttäanalyysistä. Sanat, niiden suhteet ja sanaston muodostamat struktuurit ovat mannermaisen semioottisen tradition lähtökohta mutta eivät suinkaan sen päätepiste (Eco 1979, s. 14 – 15; 48- 50; Fiske 1992, s. 66 – 70; Cobley 1998 s. 9 – 18; 38 – 100; Veivo 1999 26 – 40).

Lisäesimerkkinä hieman toisenlaisesta jaottelusta Karlsson esittää kirjassaan kolmen kielen vertailua, englannin bassan ja shonan (ks. edellä). Värispektrin jaottelu menee hänen mukaansa näissä kielissä seuraavasti: Bassan kielessä värispektri jakautuu kahteen osaan, toinen sana (*hui*) kattaa värit violetista vihreään, ja toinen (*ziza*) keltaisesta punaiseen. Shonan kielessä sana *cips^wuka* kattaa violetin, osan sinistä sekä oranssin ja punaisen aallonpituudet, sana *citema* osan sinistä ja vihreää aallonpituutta ja *cicena* osan vihreästä sekä keltaisen värin aallonpituudet.

Edellä olevasta esimerkistä shonan ja bassan suhteen huomataan seuraavat seikat: Ensinnäkin tarvitaan vähintään kaksi muuttujaa, jotta voidaan puhua struktuurista (bassa). Toisekseen jaottelun ei tarvitse kulkea samalla tavalla "lineaarisesti" pitkin spektriä kuin mitä esimerkiksi englannin ja suomen kielissä (shona). Itse asiassahan spektrin lineaarisuus suhteessa englannin ja suomen kieleen liittyy ennemminkin siihen, että spektri on määritelty länsimaisessa tieteessä, länsimaisella kielenkäytöllä – eikä siis päinvastoin. Kaikista näistä esimerkeistä käy ilmi, kuinka kieli merkkijärjestelmänä kuvaa ympäröivää maailmaa siinä elävän kulttuurin vaatimalla tarkkuudella. Tässä esimerkkinä ovat värisanat mutta muita jaotteluita ja rakenteita luonnollisesti esiintyy. Jaottelutapojen eroille ei löydy fysiologista

syytä, ts. ei ole laita niin, että jonkin kielen käyttäjien värinäkö olisi oleellisesti erilainen kuin jonkin toisen kielen käyttäjien.

2.2 Taistelutaitojen kulttuuri ja kovien tekniikoiden jaottelut

Eri taistelutaidoissa tekniikkamäärä ja tekniikoiden jaottelu poikkeavat toisistaan. Lajin sisällä tekniikoita voidaan jaotella esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

1. Jako hyökkäys- ja puolustustekniikoihin
2. Jako pysty- ja mattotekniikoihin
3. Jako aseettomiin ja asetekniikoihin
4. Jako itsepuolustustekniikoihin ja kilpailutekniikoihin. Itsepuolustustekniikat ovat yleensä korostetun yksinkertaisia, ja niitä ei ole yleensä rajoitettu samalla tavalla kuin kilpailutekniikoita voidaan rajoittaa turvallisuusnäkökohtien kannalta – joskin kilpailutaktiikka ja –strategia yleensä suosivat aggressiivista asennetta vastustajaa kohtaan.
5. Jako käsi- ja jalkatekniikoihin, joskus voidaan esittää muita vartalonkäyttöön liittyviä tekniikoita ja tekniikkaryhmiä.
6. Jako koviin tekniikoihin (iskut ja potkut sekä niiden torjunnat) ja pehmeisiin tekniikoihin (lukot, tarttumiset, heitot, kuristukset ja niiden vastatekniikat)
7. Jako sen mukaan, millaiseen tilanteeseen tekniikka on tarkoitettu vastaamaan. Esimerkiksi eräissä aikidon suuntauksissa tekniikat listataan vastatekniikoina erilaisiin tarttumisiin yhdellä tai kahdella kädellä, vastatekniikoihin erilaisia iskuja vastaan jne. Tekniikan nimi kertoo sitten, millaiseen tilanteeseen tekniikka on tarkoitettu (esimerkiksi: suora kyynärlukko yhden käden ranneotetta vastaan suljetussa asennossa – Ai hamni katate dori ikkiyo) (Esim. Tohei 1986, passim., erityisesti s. 79; myös Silenius 1991, s. 30;)

Jaottelut myös limittyvät, menevät osittain päällekkäin, samoin kuin oli laita eri kielten välisissä spektrin jaotteluissa. Esimerkiksi käsi- ja jalkatekniikoissa molemmissa on sekä kovia tekniikoita että pehmeitä tekniikoita, sekä mattotekniikoissa että pystyteknikoissa on mahdollista olla ase- ja aseettomia tekniikoita. Tämän lisäksi samankaltaisen ryhmittelyn sisällä voi esiintyä vastaavaa jaottelueroa kuin mitä kielissä esitettiin olevan värisanojen suhteen. Tästä esimerkkinä käytän kovia hyökkäystekniikoita, iskuja ja potkuja. Tässä työssä vertaan kahta olemassa olevaa jaottelua. Tedeschin esittämää jaottelua hapkidon kovissa tekniikoissa ja vastaavaa jaottelua karaten ja muiden (klassisten) japanilaisten kovia tekniikoita käyttävien tekniikoiden jaotteluun.

Japanilaisiin kovien iskujen ja potkujen jaotteluun on käytetty seuraavaa nelikenttää:

Suora lävistävä tekniikka	Suora ruoskamainen tekniikka
Kaareva lävistävä tekniikka	Kaareva ruoskamainen tekniikka

(Ratti & Westbrook, s. 423; Klemola sivuaa aihetta Karate-Do – kirjassaan: Klemola 1988, s. 116–117)

Tässä annetussa jaottelussa suora ja kaareva tarkoittavat iskun liikerataa, ja lävistävällä viitataan tekniikan jatkuvuuteen "kohteen läpi". Kyse on voimatekniikoista. Ruoskamaisissa tekniikoissa iskun tehnyt raaja palautetaan kontaktin jälkeen samaa liikerataa. Esimerkkejä näistä tekniikoista ovat vaikkapa seuraavat: *Suora lävistävä* – lävistävä etupotku; *kaareva lävistävä* – kyynärpäilyönti sisään; *suora ruoskamainen* – Shorinji Kempon me-uchi tai jabi; *kaareva ruoskamainen* – palautuva takanyrkki (uraken). Iskumekaniikkaan liittyy myös vartalonkäyttö: painopisteen siirto voimakkaasti tai palautuen. Timo Klemola tarkastelee vartalonkäyttöä ja sen vaikutusta tekniikkaan teoksessaan *Zen-Karate* (Klemola 1998, s. 88 – 98; 207 – 223)

Yhdysvalloissa ammatikseen korealaisia taistelutaitoja opettava Marc Tedeschi lisää tähän nelikenttään kolme uutta luokkaa, jotka esitellään seuraavaksi. Isolla alkukirjaimella kirjoitetut tekniikan nimet ovat Tedeschin käyttämiä nimeämiä tekniikoille, suomennukset ovat joko Sin Moo – tyylin hapkidon sanastoa tai sitten omia, vapaita käännöksiä.

Kimmahtava (glancing). Isku lähtee vinosti kontaktin jälkeen. Tedeschin esimerkit liittyvät eräisiin torjuntaiskuihin ja mataliin potkuihin. Itse tekniikka voi olla suoraviivainen tai kaareva liikeradaltaan. Tämä suoritustapa saattaa esiintyä myös tehtäessä peräkkäisiä iskuja samalla raajalla useampia vastustajia vastaan. Tedeschin esimerkit tästä iskutavasta ovat alapotku (Circular Blade Kick) ja kiertävä jalanpohjapotku (Circular Inner-Heel Kick).

Raastava (raking). Isku osuu useisiin maalipisteisiin: se joko viistää pintaa koko ajan tai pompahtaa välillä irti ja palaa taas kontaktiin. Tedeschin mukaan raastava hyökkäystapa saattaa liittyä edelliseen luokkaan eli isku kimmahdaa, palaa maalin pintaan, ja kenties kimmahdaa uudelleen. Tekniikkatyö voi johtaa myös tarttumisiin ja repimiseen (Tedeschi: 2003, s. 259). Kuitenkin tekniikkalajina kyse on ensisijaisesti iskutekniikasta eikä tarttumisen esiaste. Esimerkkeinä mainitaan raastava takanyrkki (Raking Back Fist), jota voidaan käyttää vaikkapa ylätorjunnan (age-uke -tyyppinen iskutorjunta) jälkeen lyömällä rystysillä pitkin keskilinjan akupisteitä (CO-22 ja siitä alaspäin; ks. esimerkiksi Laitinen 2001 s. 93; Tedeschi 2003 s. 130 – 133, 146 ja 150). Toisena esimerkkinä on etupotku (Rising Front Blade Kick).

Viiltävä (slashing). Isku sivuaa kohdetta nopeasti, tarkoituksenaan leikata tai raapia maalipistettä, yleensä jotain hyvin haavoittuvaa aluetta. Tekniikan sanotaan muistuttavan veitsen tai miekan kärjellä tehtyä nopeaa sivallusta (s.259). Esimerkit Tedeschillä ovat hyökkäyksiä kasvoihin, erityisesti silmiin: leikkaava lyönti (Cutting Hand Strike [to opponents eyes]) ja leikkaava etupotku (Cutting Crescent Kick) Muita vastaavia haavoittuvia pisteitä ovat kurkku ja nivuset.

2.3 Jaotteluerojen syiden pohdintaa

Ensimmäinen kysymys uudesta jaottelusta on, onko se *aito laajennus* alkuperäiseen, ts. voidaanko Tedeschin esittämät uudet kategoriat palauttaa klassiseen nelikenttämalliin. Tedeschin esityksessä kullekin kategorialle on annettu omat erityispiirteensä. Iskutyypit eivät hänen mukaansa palaudu toisiinsa tai alkuperäiseen nelikenttään. Tedeschi pystyy perustelemaan jaottelunsa uutuuden ja käyttökelpoisuuden esimerkkien avulla. Esimerkkien vähyys voi antaa vaikutelman, että nämä uutuudet ovat erityistapauksia, harvinaisia anomalioita taistelutaidon paradigmassa. Käsitellessään eri tekniikoita ja tekniikkaluokitteluita ylipäätään Tedeschi tosin käyttää teoksessaan usein käsiteltäessä fraasia "Other possibilities exist" – muitakin mahdollisuuksia on. Hänen antamansa esimerkit voivat siis esimerkkitaapauksiksi valittuja selkeitä malleja, joita ei ole tarkoitettu ko. tekniikkaluokan tyhjentäväksi kuvaukseksi.

Jaottelun ”aitoutta” voidaan tarkastella myös toiselta kannalta, voimankäytön puolelta. Klemola esittää kolme tapaa voiman kehittämiseksi iskutekniikkaan: painopisteen siirtäminen ja lihasvoiman käyttö pääsääntöisesti lävistävissä iskutavoissa sekä 'ravistava' voimankäyttö ruoskamaisissa tekniikoissa (Klemola 1998, s. 88 – 98). Käytetäänkö Tedeschin laajennuksissa jotain uutta voimankäytön mallia, tai tuleeko niissä jokin uusi tapa rakentaa iskutekniikkaan voimaa? Osittain kyllä, mutta pääsääntöisesti voidaan sanoa Klemolan esityksen kattavan mahdolliset voimankäytön tavat anatomian ja perusfysiikan kannalta. Tekniikat tehdään edelleen lihasvoimalla ja painopisteen siirtämisellä, mutta ero saattaa piillä voiman suuntaamisessa, etenkin raastavissa tekniikoissa. Tedeschin kirjassaan esittämässä haastattelussa He-Young Kimm väittää, että japanilaisissa (ja kiinalaisissa) taistelutaidoissa liikuttaisiin lineaarisesti, painopiste ei liiku yleensä pystysuunnassa tekniikkaa tehtäessä. Sen sijaan hapkidossa saatetaan liikkua aaltomaisesti: näin raastaviin tekniikoihin saadaan voimaa, painopisteen liikkua tekniikan suuntaan ylös- tai alaspäin (Tedeschi 2003, s. 96). Tämä väite painopisteen siirtämisestä yksinomaan lineaarisesti japanilaisissa taistelutaidoissa ei kuitenkaan ole mikään yleispätevä totuus, mikä käy ilmi seuraamalla esimerkiksi aikidon tai taidon harjoituksia. Sekä aikidossa että taidossa kehoa voidaan käyttää ja painopistettä voidaan siirtää muutenkin kuin lineaarisesti ja horisontaalisti.

Ovatko Tedeschin lisäykset sitten vajaampia suorituksia kuin alkuperäisen nelikentän lävistävät ja ruoskamaiset tekniikat? Tällaista ajatusta voisi tukea Musashin kommentilla iskun ja viillon eroista (Musashi 1983 s. 69 – 70). Tällöin hapkidossa ei tähdittäisi samaan lopullisuuteen kuin muissa tarkastelluissa lajeissa. Näin ei kuitenkaan ole: myös hapkidossa pyritään menestymään taistelutilanteessa yhtä varmasti kuin muissakin lajeissa – voimme todeta että yksinkertaisesti ei voi olla menestyvää, pitkäikäistä taistelutaitoa, jossa vaalittaisiin huonoksi havaittuja tekniikoita. Sitaattiin Musashilta voidaan vastata toisella sitaatilla:

"--- sinun on käytettävä aseistustasi kaikkein täydellisimmällä tavalla sen kaikkia mahdollisuuksia myöten. On väärin olla sitä tekemättä ja kuolla ---" (Musashi 1983 s.55), ja edelleen: "--- vihollista on lyötävä kaikin keinoin. ---" (Musashi 1983 s. 94)

Tilanteessa toimiva tekniikka on riittävän hyvä tekniikka. Musashi toistaa läpi teoksensa liian vahvojen (teknisten ja strategisten) mieltymysten vaarallisuudesta ja tilannekohtaisesta mukautuvuudesta.

Tedeschi tarkastelee tekniikan toimivuutta esittäessään hyökkästekniikoiden mahdollisia vaikutuksia erikoistapauksen kautta. Hän ottaa tarkastelukohteeksi painantapistekamppailun. Englanninkielinen ilmaisu *pressure point fighting* viittaa hyökkäyksiin kehon haavoittuviin pisteisiin, ja käsitteelle ei ole vakiintunutta suomenkielistä versiota. Ajoittain käytetään käsitteitä hermopiste tai akupiste. Itse suosin painantapiste – käsitettä, sillä hermopiste ja akupiste kuitenkin viittaavat yksittäisiin oppirakennelmiin ja spesifeihin anatomis-fysiologisiin ontologioihin ja käsityksiin eivätkä siksi ole hyviä yleiskäsitteitä.

Painantapistekamppailun mahdollisuudet ja rajoitukset ovat spekulatiivisia kohteena taistelutaitoja käsittelevissä medioissa. Tedeschi pohtii, millaisia vaikutuksia hyökkäyksellä painantapisteisiin tapahtuvilla hyökkäyksillä voi olla riippuen tilanne- ja henkilökohtaisista tekijöistä (Tedeschi 2003, s. 140):

- Kipu
- Välittömät tahattomat reaktiot
- Viivästyneet reaktiot (aikaväli minuuteista päiviin)
- Lamaantuminen
- Disorientaatio (huumaantuminen, osittainen taintuminen)
- Tajunnan hetkellinen menetys
- Tajunnan pitkäkestoinen menetys
- Kuolema
- Ei vaikutusta (hyökkäys on ollut tehoton)

Vaikka puhe onkin Tedeschin esimerkissä akupisteisiin kohdistetuista hyökkäyksistä, niin odotettavat vaikutukset ovat samankaltaisia myös muissa viitekehyksissä isku- ja potkutyyppisten hyökkästekniikoiden suhteen.

Onko hapkido sitten oleellisesti laajempi laji kuin muiden maiden taistelutaidot? *A priori* vastaus tähän kuuluu: ei ole. Jos taistelutaidossa käytetään kovia hyökkästekniikoita, niin valikkoon päätyy kutakuinkin samanlaisia iskupintoja ja hyökkäyskohteita – elleivät esimerkiksi kilpailuturvallisuuden liittyvät säännöt rajoita opeteltavien tekniikoiden määrää ja laatua. Karaten mahdolliset "käden ja jalan aseet" eivät oleellisesti eroa hapkidon mahdollisista aseista. Samalla tavalla kuin silmän värien erottelukyky ei oleellisesti muutu siirryttäessä kulttuurista toiseen, niin taistelutaidoissa käytettävissä olevat "välineet", kädet ja jalat, kehon aseet, ovat loppujen lopuksi fysiologisesti ja anatomisesti samankaltaiset (Hapkidon aseista Tedeschi 2003, s. 256 – 351; karatesta esimerkiksi Hisataka 1995, s. 52 – 61). Tedeschi esittää, että hapkido on suunniteltu vastaamaan hyvin erityyppisten ihmisten tarpeisiin erilaisissa tilanteissa. Samaa kuitenkin sanotaan muistakin taistelutaidoista, ja

tarinoista huolimatta karatekaan ei ole tarkoitettu vain vahvojen maanviljelijänuorukaisten puolustautumistavaksi pahoja valloittajaritäreitä vastaan. Sen sijaan eroja saattaa löytyä ontologisista oletuksista ja lajikohtaisesta arvomaailmasta. Kaikki tässä työssä mainitut taistelutaidot jakavat ainakin osittain saman kulttuuripohjan, mutta tekniikan määrittelyissä ja niiden jaotteluissa kuitenkin on havaittavissa eroja – siis taistelutaidoissa on arvotettu eri tavoin se, mitkä ovat hyviä ja hyväksyttäviä keinoja menestyä konfrontaatioissa. Seuraavaksi tarkastelen mahdollisia syitä näihin eroihin.

2.4 Täydelliseen suoritukseen tähtääminen

Zen-ideologiasta filosofisen arvopohjansa ammentavissa lajeissa saatetaan tähdätä yhteen täydelliseen suoritukseen, jos nyt Zenin suhteen voidaan puhua "tähtäämisestä".

Keskittyminen hetkeen ja toimintaan yhdessä hetkessä ilman muuta pyrkimystä kuin vapaa toiminta on kuitenkin ilmaisu, joka liitetään tällaiseen Zen-henkiseen lähestymistapaan. Näin on sekä taistelutaitoihin liittyvissä Zen-henkisissä traditioissa että muissa Zeniin nojaavissa harjoitteissa ja traditioissa. (Suzuki 1995, passim, erityisesti s. 24 – 29; s.30, 34, 37, 38, 40; s. 53 – 57; Niinimäki 2001, s. 37 – 46; s. 102 – 104; vrt. myös Klemola 1988, s. 50 – 85; Ratti & Westbrook 1999, s. 451 – 459)

Samoin yhden iskun ajatus ei siis liity tekniseen suoritukseen tai strategiseen tulkintaan, vaan tekniikan metafysiisiin ja arvottaviin ulottuvuuksiin, esimerkiksi esitettyyn Zen-tradition yhteen suoritukseen keskittymiseen ja hetkessä elämiseen. Hapkido historialtaan ei pohjaa samalla tavalla Zen-traditioon, ja niinpä siinä ei ole vastaavaa "Yksi nuoli, yksi elämä" - ajattelua. (Hapkidon historiallisista juurista Tedeschi 2003, s. 24 – 39; hapkidon filosofiasta ja sen yhteyksistä muuhun Itä-Aasian filosofiseen traditioon Tedeschi 2003, s. 44 – 59)

Strategian kannalta nykyisin "Ippon! eli yksi isku riittää – ajatus" vaatii useimmiten sen, että vastustaja yllätetään. Tämä pätee myös muissa taistelutaidoissa kuin hapkidossa. Nykyisin muodollista, yhteen tekniseen suoritukseen perustuvaa voimatekniikkaa pidetään liian hitaana käytettäväksi suorassa yhteenottotilanteessa. (Tedeschi 2003, s. 260 – 263) Sen sijaan tekniikan mekanismin, sen liikeratojen ja voimankäytön opetteluun tällainen harjoittelu voi soveltua.

2.5 Tekniikan virtaavuus eli veden periaate

Hapkidotekniikassa korostetaan tekniikoiden sujuvuutta. Tähän sujuvuuteen liittyy ainakin osittain hapkidon erääksi toimintamalliksi luonnehdittu *veden periaate*. Tekniikat linkittyvät toisiinsa "veden virtaavuudella" (Tedeschi 2003, s. 55 – 58; s. 258 – 260). Hapkidon tekniikat liikkumisesta lähtien johtavat uusiin tekniikoihin, ja eri osa-alueet tukevat toisiaan. Samalla tekniikkarepertuaarin laajuus ja monipuolisuus auttaa taistelijan sopeutumista tilanteen parametreihin: etäisyyksiin, vastustajien lukumäärään ja reaktioihin, siirtymiseen pystykamppailusta maahan ja toisinpäin, sekä aseellisista aseettomiin tekniikoihin. Vaikka tekniikoiden virtaavuus antaa strategisia mahdollisuuksia, niin se saattaa tuoda myös strategisia heikkouksia harjoitteluun. Harjoittelija saattaa alkaa pitää kaikkia kontakteja samanarvoisina, vaikutuksiltaan samankaltaisina, ja yhtä käyttökelpoisina eri tilanteissa.

2.6 Maalipisteiden sijainti

Ainakin kaksi viimeistä Tedeschin iskutyyppejä liittyvät ajatukseen, jonka mukaan maali on huomattavan pinnassa: sekä ruoskamainen että lävistävä isku molemmat suuntaavat energian kohteen *sisään* varsin kohtisuorasti pintaan nähden (riippuen luonnollisesti maalin sijainnista). Tämä ero on selkeä verrattaessa perinteistä nelikenttää raastavaan ja leikkaavaan, mutta myös kimmahtavaan iskutapaan. Kimmahtava taasen voitaisiinkin palauttaa – kenties hieman pakottaen – alkuperäiseen nelikenttään: se ei välttämättä olisikaan tekninen vaan strateginen laajennus. Kimmahdavan tekniikan maalipisteen voidaan ajatella sijaitsevan "sisällä" samassa mielessä kuin perinteisen nelikentän tekniikoiden, ja suoritusmekanismi voi olla ruoskamainen. Kimmahtava iskutekniikka voi myös löytyä muista taistelutaidoista torjuntatekniikkana: se, miten Tedeschi luonnehtii kovia hyökkäystekniikoita saattaa kattaa osan eräiden muiden lajien kovista puolustustekniikoista.

2.7 Päätelmiä ja havaintoja

Edellä käydyistä seikoista voidaan johtaa seuraavia strategisia ja teknisiä havaintoja. Ensiksikin, raastavien, kimmahdävien ja leikkaavien iskujen kohteiden tulee olla hyvin haavoittuvia ja helposti saavutettavissa, jotta iskuilla olisi tehoa. Toinen seikka on, että tehoon (tai sen vähenemiseen) saattavat olosuhteet vaikuttaa voimakkaasti. Lävistävä isku saattaa olla tehokas panssaroitua vastustajaa vastaan (tai jos halutaan ajatella modernin siviili-itsepuolustuksen kannalta, paksujen toppavaatteiden läpi). Sen sijaan raastava isku hukkaa voimaansa nopeasti. Lisäksi voi olla lajikohtaisia eroja siinä, minkä ajatellaan

"tehoavan": lajikohtainen ontologia vaikuttaa siihen, minkä ihmiskehon alueiden ajatellaan olevan haavoittuvia ja mitkä ovat mielekkäitä hyökkäystapoja ko. alueisiin. Tedeschin esittämään ”viiltämisen” ajatukseen liittyy vaatimus verrattain kapeasta kontaktipinnasta tai kehon aseesta. Sormenpäät, varpaat, kenties kämmensyrjä tai jalansyrjä soveltuu tällaiseen, kun taas rystyset, kyynärpää, kämmenpohja ja muut vastaavat huomattavasti huonommin. Kimmahtava iskutapa saattaa esiintyä erityyppisissä tekniikoissa, ja se on osittain sekä *tekninen* että *strateginen* metodi. Toisin sanoen jatkuvuus, ennen muuta kimmahtavien tekniikoiden edustamissa "kulmahyökkäyksissä", liittyy sekä tekniikan suoritukseen yksittäisenä tekniikkana että ajatukseen toiminnan jatkumisessa johonkin muuhun suuntaan tilanteen vaatimusten mukaan.

Hapkidon kannalta määrääviä tekijöitä tässä iskurepertuaarin ja -jaottelun ontologiassa vaikuttaisivat siis olevan:

- Tekniikan jatkuvuus
- Tekniikan kaareva liikerata (yleisesti)
- Maalipisteiden sijainti varsin lähellä vartalon pintaa
- Etenkin leikkaavassa ja raastavassa iskussa: maalipisteiden sijainti samalla suoralla.

Akupunktioteoriassa Laitinen korostaa, että akuterapiassa oleellista on meridiaanin tai akukanavan paikantaminen, ei niinkään millintarkka akupisteen paikantaminen (Laitinen 2001, s. 78) – ajatus, mikä soveltuu hyvin näihin hapkidon tekniikoiden oletettuihin vaikutusmekanismeihin.

Riippumatta siitä, mihin jaotteluiden ero Tedeschin ja klassisen nelikentän välillä perustuu, niin erot ovat todellisia. Kun sama havaintomaailman kenttä jaotellaan eri tavalla, se kertoo erilaisesta ontologiasta, erilaisesta tavasta jäsentää maailma. Kumpikin jaottelu on tehty jotain tarkoitusta varten. Molemmat jaottelut palvelevat teoreettisina malleina ja opetuksen apuvälineinä. Michael Tse toteaa, että kukin taistelutaito on omalla tavallaan "täydellinen": jokainen taistelutaito periaatteessa kattaa kaiken taistelusta ja on omanlaisensa järjestelmä. Järjestelmä sisältää myös menetelmät näennäisten puutteiden korvaamiseksi (Chung&Tse 1998 s.13). Tsen ajatus on houkuttelevan tasa-arvoa henkivä, mutta asia voidaan sanoa toisinpäinkin: kaikki taistelutaidot ovat epätäydellisiä, kukin jaotteluyritys jää nimenomaan yritykseksi.

Sen paremmin klassinen nelikenttä kuin Tedeschin tekemät laajennukset eivät kuvaa täydellisesti sitä, mitä opetustilanteessa, kilpailussa tai taistelussa voi tapahtua ja mitä niissä tilanteissa voi tehdä. Tekniikoiden jaottelut, samoin kuin spektriin liittyvät värisanat, ovat parhaimmillaankin apukeinoja maailman jäsentämiseen, mutta ne eivät ole maailma. Molemmat toimivat esimerkkeinä siitä, miten rakenteen osasia voidaan verrata toisiinsa. Olipa kyse strukturaalilingvistiikan semanttisista kentistä tai yleisemmin strukturalistisen semiotiikan tarkastelutavoista ja – kohteista niin elementtien suhteet ovat oleellisia (vrt. Veivo 1999, s. 32 – 34; 39 – 40). Värit ja iskutyypit saavat määritelmänsä siitä, millaisissa suhteissa ne ovat järjestelmissään toisiin järjestelmän elementteihin nähden. Sen sijaan täydellisiä 'maailman kuvauksia' rakenteet eivät kuitenkaan ole. Niinpä sekä klassinen nelikenttäjaottelu että Tedeschin esitys hapkidon iskujaottelusta ovat järjestelminä täydellisiä, mutta eivät täydellisiä taistelun mahdollisuuksien esityksiä.

2.8 Esimerkkitekniikoiden kuvaukset ja selitykset

Lävistävä etupotku kuuluu kovaan perustekniikkaan lähestulkoon joka lajissa, missä potkutekniikoita ylipäänsä on. Potkussa polvi kohotetaan maalialueen korkeudelle ja ojentamalla polvea ja kiertämällä lantiota jalka ojennetaan, kontaktipintana on päkiä, jalkapohja tai kantapää. Sin Moo –tyylin hapkidossa lävistävästä etupotkusta on vielä erikseen työntävä versio, missä potkua edeltää voimakas, pitkä askel. Näin tekniikkaan tulee vielä enemmän eteenpäin suuntautuvaa liike-energiaa ja lävistävyys korostuu entisestään. Potku suunnataan yleensä keskivartalon korkeudelle: maalipisteet sijaitsevat normaalisti välillä nivuset – kurkku.

Kyynärpäällyönti sisään tehdään etu- tai takakädellä nyrkkeilyn yläkoukun liikemekansimia hyödyntäen: paino siirretään vastakkaiselle jalalle ja vartalon voimakkaalla kierrolla tuotetaan iskuun liike-energiaa. Kontaktipintana on kyynärpään kyynärvarren puoleinen kova kulma. Yleensä isku suunnataan pään tai vartalon alueelle. Mikäli tekniikka on suunnattu vastustajan vartaloon niin omaa painopistettä lasketaan vartalonkierron yhteydessä.

Jabi on nyrkkeilytermi etukäden nopealle suoralle. Yleensä isku ei ole yhtä voimakas kuin takakäden suora (cross), mutta voimakkuus vaihtelee suuresti iskijän tekniikasta ja voimasta riippuen.

Me-uchi on Shorinji Kemossa käytetty ruoskamainen isku, jonka liikemekanismi on hyvin 'jabimainen', mutta kontaktipintana on sormien selkä: nyrkki avataan iskuhetkellä, ja sormien selkämyksellä sivalletaan vastustajaa kasvoihin (silmiin).

Uraken on japanilainen termi, "takanyrkki". Periaatteessa termi tarkoittaa iskupintaa, etu- ja keskisormen rystysten takaosaa käden ollessa nyrkissä. Yleensä kuitenkin iskutekniikka tälle käden osalle on heilahtava, kaareva lyönti, joka saa voimansa painopisteen siirrosta ja ylävartalon sekä käden lihaksista. Ruoskamaisessa versiossa vipupisteenä korostuu

kyynärnivel, lävistävämässä versiossa olkapää ja lantion kierto. Tyypillisiä maaleja ovat ohimo, kasvot sekä vartalon alue.

Alapotku ja kiertävä jalanpohjapotku suoritetaan – Sin Moo Hapkidosssa – seuraavasti perusmuodossaan: alapotkussa potkaisevan jalan ulkosyrjä pyyhkäisee kaarena säären korkeudelta ulkoa sisäänpäin, minkä jälkeen jalka palautetaan nostamalla potkaisevan jalan polvi ylös, lähelle vastakkaista olkapäätä. Potku on tarkoitettu osumaan vastustajan säärien/polven korkeudelle, ja jalan kohottaminen potkun jälkeen mahdollistaa jatkotekniikat (esim. sivupotkun) – yleensä siis potku tavataan kombinaatioiden aloituksena. Kiertävässä jalanpohjapotkussa pudotetaan painopistettä potkaisevan jalan puolelle, ja potkaistaan jalkapohjalla polven korkeudelle, yleensä sisäpolveen. Jalka palaa potkun jälkeen. Potku on itsepuolustuspotku, jota perustilanteessa käytetään väistettäessä heilahduslyöntiä päähän (painopisteen pudotuksella). (myös Tedeschi 2003 s. 323)

Age-uke – nimitys tarkoittaa päähän suunnatun hyökkäystekniikan torjumista kyynärvarrella ylös. Kyynärvarren pikkusormen puoleinen luinen syrjä iskee hyökkävään raajaan (yleensä käteen) ja työntää sitä ylös, useimmiten samanaikaisesti vartaloa lasketaan hieman alaspäin ja kenties liikutaan hyökkäyksen edestä pois (eteen, sivulle tai taakse). Lajista ja tilanteesta riippuen torjunnan kontakti voi olla voimakas isku tai sitten ennemminkin ohjaava liike. (Hisataka 1995 s. 103; Tedeschi 2003, s. 392, Klemola käyttää tästä tekniikasta nimitystä jodan-uke: Klemola 1998, s. 30 – 33).

Raastava takanyrkki on siis esimerkiksi ylätorjunnan jälkeen tehtävä vastahyökkäys samalla kädellä: torjunnan jälkeen isketään käden etu- ja keskisormen rystysillä vastustajan rintalastaan (kämmenselkä kohden vastustajaa), ja käsi vedetään voimalla alaspäin pitkin vastustajan keskilinjaa. Vastaavaa iskua voidaan käyttää muulloinkin, ja annetun iskupinnan sijaan voidaan käyttää esimerkiksi sormien toista niveltä eikä rystysiä. Maalikohteina voivat olla paitsi keskilinja myös esimerkiksi kaulan alue, käsivarren sisäpinta tai kyljen haavoittuvat alueet.

Etupotku kulkee periaatteessa kirvespotkun liikerataa, mutta päinvastaiseen suuntaan. Kirvespotkussa jalka kohotetaan mahdollisimman ylös, yleensä ensin taivuttamalla polvi, sitten suoristamalla jalka ja päästämällä se putoamaan alas "vedetään" potku läpi, kontakti moneen peräkkäiseen haavoittuvaan pisteeseen kantapäällä, jalkapohjalla tai jalan ulkosyrjällä (Tedeschi 2003, s. 326). Etupotkussa jalka toimii samalla tavalla useaa maalipistettä sivuavana mutta liikerata on alhaalta ylöspäin, kontaktipintana on joko jalan ulkosyrjä tai jalkapohja (kengän pohja), ja maalina koko vastustajan vartalon etupuoli (Tedeschi 2003, s. 312 – 315). Luonnollisesti myös kirvespotku, joka kulkee useamman samalla linjalla olevan maalipisteen kautta, täyttää Tedeschin luokitteluvaatimuksen.

Leikkaava lyönti silmiin tapahtuu kämmensyrjälyönnin liikeperiaatteella. Sen sijaan, että kontaktipintana olisi pikkusormen puoleinen lihaksikas reuna kädestä, kohdetta sivutaan (viilletään) sormenkärjillä, tarkemmin: nimettömän ja keskisormen päiden syrjällä. Sorminivelet eivät kestä tähän suuntaan kovinkaan voimakasta vääntöä, mikä rajoittaa iskun käyttöä (Tedeschi 2003, s. 248, 251, 284 – 285).

Leikkaava etupotku suoritetaan potkaisemalla periaatteessa ulospäin suuntautuva kaaripotku (Crescent Kick): polvi kohotetaan vastakkaisen puolen olkapään puolelle, minkä jälkeen tehdään kaareva, pyyhkäisevä potku valitulla korkeudella ulos- ja taaksepäin, kontaktipintana jalan ulkosyrjä. Leikkaavassa versiossa potkun kontaktipintana ovat varpaat (jalkineita

käytettäessä kengän kärkiosa), ja maalina silmät, kurkku tai nivuset – mahdollisesti myös kylkien painantapisteet. Kaari on kapeampi kuin pyyhkäisevässä etupotkussa. (Tedeschi 2003, s. 324 – 325; vrt. myös Hisataka 1995 s. 125)

3. ASENTOHARJOITTELUN ULOTTUVUUDET

Tarkastelen tässä luvussa muodollisten asentojen merkitystä ja käyttöä taistelutaidoissa ja niiden harjoittelussa. Muodon ja sen merkityksen suhde, viestin ja viestivälineen suhde on semiotiikan eräs keskeinen klassinen tutkimuksen kohde. Muodollisella tarkoitan tarkkaan eksplikoitua (kuvattua, määrättyä) asentoa. Esimerkiksi "vasemmanpuoleinen asento etukäsi avattuna alhaalla ja takakäsi nyrkissä pään korkeudella taemman olkapään kohdalla" on huomattavasti muodollisemmin määrätty kuin 'taisteluasento'. Edellä lainausmerkkien sisään voidaan asettaa jokin lajikohtainen termi. Yhdistän siis muodollisen asennon formalisointiin ja eksplikointiin. Tällainen valinta on metodologinen, ja jaottelu on jollain tasolla subjektiivinen. Kaikissa taistelutaidoissa tarvitaan jonkinasteista formalisointia, jos ei muuhun niin perusturvallisuuden ylläpitämiseen harjoittelutilanteessa. Monesti formalismin kuitenkin voidaan nähdä kantavan muitakin kuin turvallisuusnäkökohtia, ja näitä muita seikkoja etsin, analysoin ja jaottelen seuraavassa.

Iskuja ja värisanoja käsitelleessä luvussa tekniikka ja tekniikkaluokka saivat merkityksensä suhteista muihin lajikohtaisiin tekniikoihin ja tekniikkaluokkiin. Asentoharjoittelun analyysin kautta tarkastelen, miten tekniikka saa merkityksensä käytön ja henkilökohtaisten mieltymysten kautta. Työssä esitettävät erilaiset mahdolliset merkitykset eivät esiinny kaikissa lajeissa eivätkä muodostu yhtä merkittäviksi kaikille harjoittelijoille. Asento ja asentoharjoittelu ovat erityistapaus minimalisminsa vuoksi: asento on pienin tekijä taistelutaitoharjoittelussa, jota voidaan pitää tekniikkana sanan siinä merkityksessä kuin mitä olen esittänyt. Niinpä asentoharjoittelun analyysi on myös tekniikan ja tekniikan mahdollisuuksien analyysia.

Käyn läpi muita tulkinnallisia аспекteja asentoharjoitteluun liittyen. Näihin muihin aspekteihin ja tulkinnan tasoihin on osaltaan vaikuttanut Timo Klemolan analyysi katapohjaisesta harjoittelusta teoksessa Zen-karate (1997, passim., erityisesti 171 – 179). Klemolan analyysin lisäksi tarkasteluuni on vaikuttanut oma harjoitteluni sekä keskustelut eri lajien harrastajien ja opettajien kanssa. Muiden, ei teknisten ja tekniikan tulkintaan liittyvien puolien tarkoitus on valaista, miten tulkinta ja merkityksenanto muodostuvat ja miten tulkintoja voidaan arvioida taistelutaidossa. Yksinkertainen seisonta-asentokin tarjoaa lähtökohdan monisyiselle harjoittelun ja lajin luonnetta koskevalle pohdiskelulle. Ennen

varsinaista asentoharjoittelun analyysiä käyn läpi sekä muodollisen harjoittelun kritiikkiä että muotopohjaisen harjoittelun puolustusta. Termien ja tekniikoiden selitykset löytyvät luvun lopusta.

3.1 Muodollisesta harjoittelusta ja sen kritiikistä

Olen harjoitellut sekä muodollista harjoittelua painottavia lajeja että lajeja, joissa muodollisuus on vähäisempää. Erilaisiin lajikohtaisiin painotuksiin muodollisten harjoitteiden ja asentojen suhteen on erilaisia perusteita. Muotoon kielteisesti suhtautuvissa lajeissa esitetään toisinaan väitteitä muodollisten asentojen ja muiden muotoon sidottujen harjoitteiden vieraantuneisuuteen “todellisesta taistelusta”. Esimerkiksi Vainionpää (1996, johdanto) esittää että muodollisten, määrättyjen asentojen ottamiseen ei ole aikaa todellisessa taistelutilanteessa. Tämä on yksinkertaistava lähestymistapa. Ainakin niissä muotoa korostavissa lajeissa ja tyyleissä, joita olen harjoitellut, formaaliin asentoon siirtymiseen liitetään jo itsessään jokin tekniikka, yleensä torjunta, jonka jälkeen asento korjataan kyseiseksi *kamaeksi/dachiksi*. Jo siirtymisestä *yoi*-valmiusasentoon voidaan tehdä kokonainen sarja tulkintoja: liikkeestä löydetään vapautuminen kahden käden ranneotteista, kaksinkertainen alaspäin suuntautuva torjunta, ja jopa periaatteessa liikeradat kauluksesta tehtävään ristikuristukseen ja niin edelleen. On myönnettävä, että näitä eri mahdollisuuksia ei kaikissa muodollisia harjoitteita painottavissa suoraan välittömästi esitetä. Tulkinnan mahdollisuudet jäävät joko oppilaan itsensä löydettäväksi tai sitten ne esitetään myöhemmässä vaiheessa. Lisäksi täyttää yksimielisyyttä tulkittavuudesta ja merkityssisällöstä ei ole lajien sisälläkään.

Väite muodollisten asentojen hitaudesta taistelutilanteessa ei siis pidä paikkaansa. Muut muodon epäkäytännöllisyyteen liittyvät vastaväitteet trivialisoituvat myös varsin nopeasti. Väite, jonka mukaan jollain asennolla ole käytännön merkitystä, kumotaan näyttämällä asento välivaiheena siirryttäessä jostain tekniikasta tai osoittamalla jokin käytännöllinen sovellus, johon asento liittyy. Väite, että muodolliset asennot hidastavat, voidaan haastaa vastakysymyksellä kuinka paljon nopeampi on vaikkapa potkun suorittaminen kädet ‘epämuodollisesti’ alhaalla verrattuna potkun suorittamiseen tarkemmin määritellystä asennosta. Samoin voidaan hyväksyä Vainionpään esittämä teesi, jonka mukaan “taistelut eivät etene ennalta sovitun kaavan mukaisesti, vaan ne vaativat refleksejä, nopeita reaktioita

ja opitun soveltamista syntyneeseen tilanteeseen”. Sen jälkeen asetetaan jatkokysymys kuinka nämä refleksit, reaktiot ja taidot saadaan opittua. Muodolliset harjoitteet, asentoharjoittelu, perustekniikkaharjoittelu sekä kata ovat yksi tapa opetella hyvinkin laajaa teknistä repertuaaria monipuolisella tavalla. Erilaiset vapaaharjoittelumuodot, ottelu, otteluharjoittelu ja säkkiharjoittelu opettavat toisella tavalla.

On lajeja, joissa ei suoraan esitä tulkintoja tekniikoiden eri tasoista. Eräs tällainen on Shorinji Kempo, jonka opettajat jopa sanovat suoraan että lajissa on vallalla “saat mitä näet” -henki. Kempon tekniikoista, niiden suoritusmekanismista ja liikeradoista ei periaatteessa johdeta uusia tekniikoita. Kuitenkin myös Shorinji Kempossa perustekniikkaa sovelletaan perustilanteiden ulkopuolelle, ja toisaalta liikeratojen taustalta löytyviä periaatteita (lajikohtaista ontologiaa) voidaan myös soveltaa ja tulkita. Shorinji Kempossa siirtyminen valmiusasennosta johonkin muodollisesti määrättyyn taisteluasentoon on hyvin sujuvaa. Siirtymiseen yhdistyy liikkuminen ja torjuntatekniikka, jonka jälkeen asento korjataan. Kempon tekniikka yleensäkin hakee jouhevaa ja taloudellista toimintaa, jota kuitenkin jatketaan tilanteen mukaan tarpeeksi. Tästä esimerkkinä toimivat vastatekniikat ranneotteisiin, harjoituksen muoto on analysoitu tämän luvun lopussa.

Otan vielä esiin erään klassisen muodon ja muodollisuuden kriitikon: Musashi kritisoi teoksessaan liiallista asentoakeskeisyyttä (muodon painottamista taistelutaidossa), mikä hänen mukaansa on eräiden muiden miekkailukoulujen ongelma. Musashin mukaan miekkailun muodolliset asennot ovat kuviteltujen tilanteiden välineitä ja soveltuvat tilanteisiin joissa ei ole vihollista. Lisäksi muodolliset asennot käyvät puolustautujan psykologiseksi ja moraalisesti tueksi suurten taistelijajoukkojen kohdatessa. Musashi katsoo kuitenkin puolustusvoittoisen strategian olevan passiivista ja siten myös huono strategia kaksintaistelutilanteissa. (Musashi 1983, s. 97)

Tähän Musashin kritiikkiin voidaan vastata seuraavasti: vaikka asentoharjoittelu on staattista, se ei ole välttämättä siinä mielessä lukkiutunutta kuin miten Musashi sen tuntuu käsittävän. Asentoja voidaan käyttää sekä puolustuksellisesti että hyökkäykseen. Tästä on esimerkkinä Jalamon analyysi asentojen käytöstä ja merkityksestä, mikä esitetään myöhemmin tässä kirjoituksessa. Lisäksi on muistettava, että Musashin asettamat tavoitteet ja määritelmät ovat asetettu tietyn aikakauden sotilasluokan edustajalle tietynlaisiin tarpeisiin. Mikäli muodollisia asentoja tarkastellaan nykyaikaisen taistelutaitojen harrastajan tarpeiden ja nykyisen

yhteiskunnan asettamien vaatimusten valossa, on otettava huomioon erot Musashin tarpeissa verrattuna nykyisen harjoittelijan ja nykyisten lajien vaatimuksiin. Tällöin myös asentoharjoittelun edut ja haitat voivat osoittautua toisiksi. Kyse on henkilökohtaisen tulkinnan tekemisessä taistelutaidon teknisestä repertuaarista.

3.2 Muoto, käytäntö ja merkitys

Muoto saattaa muuttua jossain tapauksissa itsetarkoitukseksi, jolloin muotopohjainen harjoitus estetisoituu ja jopa yliestetisoituu kuten saattaa tapahtua esimerkiksi taichissa, katakilpailuissa tai esimerkiksi iaidossa¹. Kuitenkin sotataidossa on mukana pragmaattinen leima. Sotataidot ovat muotoutuneet joltain tarkoitusta varten, vaikka ajan kuluessa ja maailman muuttuessa tarkoitus saattaa hämärtyä tai muuttua. Jokainen tänä päivänä taistelutaitoja harjoitteleva joutuu määrittämään itselleen, miksi harjoittelee joltain taistelutaitoa. Lisäksi silkkä muodon hallinta johtaa vain pinnan jäljittelyyn. Tällöin, semiotiikan käsitteitä käyttäaksemme, merkitystä kuljettava rakenne (*sign-vehicle*) on edelleen olemassa, mutta merkitysisältö on kadonnut tai muuttunut radikaalisti.

Käyn seuraavaksi läpi eräitä itselleni oleelliseksi muodostuneita merkityksiä ja mahdollisia tulkintoja muodollisista asennoista ja niiden harjoittelusta. Teemojen käsittelyjärjestys ei ole tärkeysjärjestys, ehdottoman tärkeysjärjestyksen muodostaminen olisikin vaikeaa. Samatkin harjoitteet ja muodot saavat eri päivinä ja eri tilanteissa erilaisia tulkintoja jopa samalta harjoittelijalta.

3.3 Muodollisen asennon merkitys kuntoharjoitteluna

Aloitan asentojen varsinaisen merkitysanalyysin jotensakin fyysisestä aspektista, asennosta kuntoharjoittelun välineenä. Varsinkin alkuun eräät muodolliset harjoitteluasennot (ja liikkuminen asennosta toiseen) vaativat kehon vahvistumista ja mukautumista uuteen toimintaan. Erityisesti lihaskunto saattaa korostua ja jopa ylikorostua matalissa seisonta-asennoissa. Lihaskuntoharjoitteluun tyypillisesti sovellettu asento on matala ratsastusasento (*kiba-dachi*) kuten muutkin matalat seisonta-asennot. Lihaskuntoharjoitteluun voidaan käyttää myös asentoja, joissa paino on yhdellä jalalla. Yhden jalan seisonta-asennot

¹ Sanottua ei pidä ymmärtää niin, että tuomitsisin sen paremmin kilpailun, katakilpailun, kuin taichinkaan ilmiönä, vaan kritisoin muodon ylikorostumista ja sisällön katoamista. Muodon ylikorostuminen, ja taistelutaitojen estetiikka, on saanut nykyisin myös vaikutteita toimintaelokuvista. Tämän aspektin laajempaan käsittelyyn ei tämän työn puitteissa kuitenkaan ole mahdollista syventyä.

korostavat myös koordinaatiota ja tasapainoa. Liikkeiden ja asentojen raskaus ei luonnollisestikaan ole harjoituksen itsetarkoitus, mutta se tarjoaa nopeasti harjoittelijalle mittarin, jonka avulla omaa tasoa ja kehittymistä voidaan tarkkailla. Lisäksi ohjaajalle ja opettajalle se tarjoaa hyvän ja rationaalisen perustan harjoittelulle. Harjoittelija, joka ei pysty seisomaan lajinomaisessa asennossa, ei myöskään pysty suorittamaan asennosta mitään tekniikkaa.

Kuitenkin tässä painotuksessa on ohjaajan ja opettajan huomioitava jälleen asennon puhtaus. Virheellisellä asennolla on mahdollista tehdä itselleen ja harjoittelulle vahinkoa, etenkin jos harjoituksessa pyritään pysymään asennossa mahdollisimman pitkään. Kuten sanonta asian ilmaisee “Pain is good, injury is bad” – harjoitus saa tuntua epämukavalta ja jopa kivuliaalta mutta se ei saa johtaa loukkaantumiseen tai vammautumiseen. Toisaalta, eräs *taidon* – tuon matalista ja haastavista asennoistaan tunnetun kamppailulajin – harjoittaja sanoi, että hyvässä asennossa lihakset saattavat ja saavatkin rasittua, eivät niinkään nivelet. Erityisen riskialttiita matalat väärin tehdyt seisonta-asennot ovat alaselälle ja polville. Niinpä polville ja alaselälle tulevaa räsytystä kannattaa tarkkailla. (vrt. Klemola 1997 s. 223; Grupp 2002 s.38)

Peruskuntoharjoittelu ei suoraan ole tekniikkaharjoittelua, vaan tekniikkaan valmentavaa harjoittelua. Eri lajien asettamat vaatimukset peruskunnolle kuitenkin näkyvät peruskuntoharjoittelun painotuksissa. Näin ollen kuntoharjoittelukin ohjaa harjoittelijaa omaksumaan lajikohtaista ontologiaa.

3.4 Asentoharjoittelu tahdon ja mielen harjoittamisessa

Asentoharjoittelu soveltuu myös yleisemmäksi kehon ja mielen harjoittelun välineeksi, ei yksinomaan kuntopiirin perusosaseksi. Tarkkaan määrätty muoto pakottaa mielen ja kehon keskittymään samaan asiaan, asennon täydelliseen omaksumiseen. Mitä tarkemmin asento on määrätty, sen enemmän siinä on yksityiskohtia muistettavaksi ja hiottavaksi ja näin ollen sen vakavammin se toimii mielen ja kehon harjoittamisen välineenä. Lisäksi edelliseen liittyen varsinkin alkuun harjoitteluasentojen raskaus vaatii tahtoa. Harjoittelijalta vaaditaan todellista vakaumusta seisoa *kiba-dachissa* voimarajoille saakka. Tätä katsantokantaa painottaa Jeff Burger, yhdysvaltalainen taistelutaitojen opettaja, joka puhuu voimakkaasti nimenomaan tahdon merkityksestä taistelutilanteessa. Hänen teesinsä on seuraava: yksi aste voimaa vastaa kymmentä astetta tekniikkaa, ja aste tahtoa vastaa kymmentä astetta voimaa.

Hän esittää (Budoseek-foorumissa) *kiba-dachin* käyttöä tahdon kehittämiseksi, ja tahdon indikoinniksi seuraavasti: jos *kiba-dachista* suoristautuu, tahto on pettänyt. Jos *kiba-dachista* tippuu istualleen, voimat loppuvat, mutta tahto on kestänyt.

Tahto ja henkinen asenne yleisemmin voivat näkyä muissakin asennoissa, muodollisissa tai vähemmän muodollisissa. Esimerkiksi sotilaspoliisi/vartijakoulutuksessa samoin kuin itsepuolustuskoulutuksessa saatetaan hyvinkin esittää, millainen käyttäytyminen on 'asiallista', 'rauhottavaa' tai 'vakuuttavaa' – ja millaiset valitut asennot tästä kertovat.

Suomalaisessa taistelutaitoja käsittelevässä internet-foorumissa, potku.net –sivuilla käydyssä keskustelussa karaten ja iaidon harrastajat toteavat että valmiusasennolla voi olla henkinen aspekti, mutta pääasiallisena perustana on asennon käyttökelpoisuus taistelussa, yhteenottotilanteessa.

(<http://www.potku.net/forum/viewtopic.php?t=3846&postdays=0&postorder=asc&start=90>);

(<http://www.potku.net/forum/viewtopic.php?t=3846&postdays=0&postorder=asc&start=120>)

;

(<http://www.potku.net/forum/viewtopic.php?t=3857>)

Tämänkaltainen tahtoharjoittelu voidaan ongelmitta yhdistää edellä käytyyn voima- ja kestävyysharjoitteluun, kuten Burger monesti argumentoinnissaan tekeekin. Matalat seisonta-asennot, joita käytetään jalkavoimien lisäämiseen, soveltuvat samanaikaisesti tahdon kehittämiseen. Sekä fyysistä että henkistä kehitystä tulee voida seurata, jotta harjoittelija pysyy motivoituneena. Etenkin alkuun ulkoiset merkit, kuten ajan kuluminen kelloa seuraamalla, ovat vielä helpompia havaita ja seurata kuin sisäiset, omakohtaiset muutokset, joten kehitettiinpä sitten henkistä tai fyysistä kestävyyttä kello käy apuvälineeksi: Mitä pidempään asennossa pysytään sen pidemmälle sekä mielen että kehon harjaannuttaminen on edennyt.

3.5 Mielen keskittäminen ja asentoharjoittelu

Kun harjoitusasento on tarkkaan määrätty, se tarjoaa mielelle keskittymiskohteen. Vaikka mielen keskittäminen liittyy osittain tahdon kehittämiseen, keskittymisen ideaa taistelutaidossa ja tekniikkaharjoittelussa voidaan tarkkailla myös aivan omana ilmiönään.

Keskittymistäidon kehittämiseksi taistelutaidoissa annetaan painoa. Ajatuksena on, että taistelutilanne on henkisesti stressaava. Minkä tahansa painetta helpottavan tekijän ajatellaan auttavan. Erilaiset Zen-henkiset² harjoitukset soveltuvat tähän, kalligrafiasta teeseremoniaan. Vastaavalla tavalla kuin meditaatio harjoituksen alussa, myös asentoon asettautuminen ja asennon tutkiminen voivat toimia apukeinona taistelutilanteeseen orientoiduttaessa. Vaikka keskittymisen *tavoite* on käytännössä sama harjoitettiin sitten mitä meditatiivista taitoa tahansa, niin taistelutilanteessa taistelutaitoon liittyvä *muoto* tarjoaa kahtalaisen hyödyn. Se antaa keskittymiselle kohteen ja tilanteeseen soveltuvan toiminnan. Ja asento liittyy taistelutaitoon, sillä muoto tarjoaa apukeinon mielen keskittämiseen mutta lisäksi asennon, mistä suorittaa tekniikoita.

Tähän voidaan helposti yhdistää vielä jokin meditaatio- ja hengitysharjoitus jolloin yksinkertaisestakin asentoharjoittelusta saadaan monipuolinen ja monitasoinen mielen harjoittamisen väline. Hengitystekniikan harjoittelu asentokeskeisen harjoittelun osana toimii myös osaltaan hyvän asennon indikaattorina. Jos asennosta ei pystytä hengittämään luonnollisesti – esimerkiksi jos ryhti on huono, vartalo on lysähtänyt tai kaula on vääntynyt – niin siitä ei varmasti pystytä tekemään tehokkaasti muitakaan tekniikoita.

3.6 Asentoharjoittelun strateginen merkitys

Kun harjoittelussa edetään soveltamiseen ja tulkintaan, niin valittu asento käy tekniikan “still-kuvasta”, tekniikan välivaiheesta. Välivaihe – ajatusta voidaan verrata tässä Jalamon ajatuksiin asennon tarjoamista strategisista mahdollisuuksista ja voidaan tutkia mitä tekniikoita asennosta voidaan suorittaa tarkoituksenmukaisesti. Ilpo Jalamo kirjoittaa kirjassaan *Bushi no Te – soturin käsi asennoista ja niihin suhtautumisesta* strategisessa harjoittelussa seuraavasti:

“Kamppailuasennot (kamaet) ovat fyysisiä asentoja, joista tekniikat suoritetaan tai olisivat suoritettavissa mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti. Voidaan siis puhua varsinaisista asennoista, joita käytetään kamppailun ollessa käynnissä, ja valmiusasennoista, joissa ollaan, kun fyysisen toiminnan alkamisesta tai jatkumisesta ei ole varmuutta.

Kamae voi olla hyökkäävä, puolustava tai jopa vastustajaa hyökkäämään houkutteleva.---“
(Jalamo 1999, s.143)

² Erotan 'Zen-henkisen', ja Zen-harjoituksen. Jälkimmäinen liittyy Zenin harjoittamiseen uskonnollis-filosofisena järjestelmänä. Edellisessä taasen nähdään ainakin osa Zenin tavoitteista ja ihanteista hyödyllisinä, ja siitä syystä kopioidaan tai mukautetaan jotain Zeniin liittyviä harjoitteita omiin tarpeisiin. Ks. myös Bishop 1997, s.35

Asennot voivat ilmaista erilaisia henkisiä ja strategisia asenteita (Tedeschi 2003, s. 200 – 213; myös s. 909). Tähän liittyy myös mielikuvituksen aktivointi. Vaikka asennot monesti esitetään varsin staattisesti, varsinkin alkuvaiheessa, kannattaa pohtia, kuinka asentoon (todellisuudessa) olisi päädytty, mihin siitä pyritään ja miksi sitä käytetään. Asennot eivät valikoidu taistelutaitoon sen perusteella, miten tyylikkäiltä ne vaikuttavat, vaan sen mukaan kuinka hyvin ne toimivat. Asiaa voidaan nähdä sivuavan myös edellä mainitun sitaatin Musashin teoksesta, kohdasta jossa hän arvostelee muita miekkailun ja strategian koulukuntia.

Strategian harjoittelun kannalta kannattaa pohtia myös sitä, mitä asennosta voidaan tehdä ja millaisia tekniikoita voidaan olettaa vastustajan käyttävän kun jokin asento on valittu. Mikäli suojaus asennossa on korkea, vastustaja tuskin hyökkää suoraan pään korkeudelle. Jos taas suojauksen keskikohta on avattu voidaan olettaa vastustajan hyökkäävän sille alueelle. Näin voidaan aina pohtia mahdollisia tekniikoita ja vastatekniikoita.

Tätä asentoharjoittelun puolta voidaan tutkia eri tavoin. Yksin tehtynä harjoituksena voi olla vaikkapa liikkuminen asennosta toiseen. Harjoittelija voi tarkastella, miten puolustus- ja hyökkäysvektorit muuttuvat siirryttäessä *kokutsu-dachista zenkutsu-dachiin* (ottamatta askelia), ja millaisia hyökkäys- ja puolustustekniikoita siirtymissä voitaisiin ajatella käytettäväksi. Samoin liikkuvuuden ja tasapainon suhteen tutkiminen asentoja vaihtamalla ja kokeilemalla erilaisia tekniikoita on mahdollinen strategiakeskeinen asentoharjoittelun malli. Yksinkertaistaen sanottuna korkeat asennot lisäävät liikkuvuutta, matalat takaavat tasapainon (Jay 1998 s. 21-22; myös Tedeschi 2003, s. 200 –201; s. 212). Pariharjoitukseksi strategisten merkitysten etsimiseen soveltuu tilanne, missä toinen harjoittelija valitsee asennon, ja toinen tekee kontrolloidusti jonkin soveltuvan hyökkäystekniikan puolustajan valitseman asennon avaamaan puolustuksen aukkoon. Pariharjoitusta voidaan luonnollisesti jatkaa edelleen: puolustaja valitsee asennon, jonka arvelee avaavan hyökkääjälle hyökkäysmahdollisuuden. Hyökkääjän tehdessä hyökkäyksen puolustaja torjuu sen ja tekee valitsemansa vastahyökkäyksen. Näin päästäänkin asentopohjaisessa harjoittelussa pian vapaaottelua muistuttavaan harjoitteluun. Asentoharjoittelu opettelu nivoutuu siis yleiseen tekniseen ja strategiseen harjoitteluun.

Vaikka tässä käytetään esimerkkitekniikkana asentoa nimenomaan sen näennäisen yksinkertaisuuden vuoksi, niin samat strategiaan liittyvät seikat tulevat esiin muissakin

tekniikkaharjoitteissa. Erilaiset iskut, potkut, liikkumistekniikat, tarttumisotteet ja irtautumiset antavat nekin mahdollisuuden pohtia miten johonkin tilanteeseen on päädytty ja mitä siinä voi ja kannattaa tehdä. Ennen muuta sana *kannattaa* on vahvasti lajisidonnainen.

Asentoa voidaan siis käyttää asenteen ilmaisemiseen, ja sillä voidaan myös harhauttaa vastustajaa. Mikäli asennolla pyritään harhauttamaan, vanha viisaus ‘tunne itsesi’ on jälleen arvokas. Voidakseen esittää jotain, mitä ei todella ole, on oltava erittäin tietoinen itsestään ja kyvyistään. Lisäksi harhauttajalla on oltava kohtuullisen hyvä käsitys vastustajansa tasosta. Kaikki eivät ole yhtä herkkiä havaitsemaan tarjottua hyökkäysaukkoa ja on jotensakin turhauttavaa tarjota ottelussa vastustajalle sisääntuloa (jonka ympärille on suunnitellut jonkin ansan), jos vastustaja ei edes käsitä moista hyökkäysmahdollisuutta. Oleellista kappaleen alussa esitetyssä Jalamon sitaatissa on sana tarkoituksenmukainen. Taistelutaito on pragmaattinen taito. Pragmaattisuus on aina kulloisenkin tilanteen kautta määrittävää, kunkin harjoittelijan tarpeista kohoavaa. Harjoittelija tulkitsee lajin tarpeidensa ja kokemuksiensa mukaan, mutta harjoittelijan kokemuksiin ja oletuksiin tarpeista vaikuttaa taasen harjoittelun lajin arvomaailma.

Ratti ja Westbrook esittävät kirjassaan *Secrets of Samurai* (s. 430) tarinan kahdesta miekkamiehestä, jotka päättävät testata toistensa taitoja kaksintaistelussa, ja miten taisteluasennon tunteminen vaikuttaa taistelun kulkuun (oma, vapaa suomennus):

”He valitsivat taistelupaikan, valmistautuivat taisteluun, vetivät aseet esiin, ja... odottivat. Heti kun toinen taistelijoista muutti valmiusasentoaan parempaa hyökkäyskulmaa varten, toinen vastasi omalla asennonvaihdolla. Asennonvaihtojen sarja, joilla mukauduttiin vastustajan strategiaan ja siten kontrolloitiin ja neutraloitiin vastustajan valinnat, jatkui aina iltahämärään saakka – jolloin molemmat taistelijat tarinan mukaan purskahtivat nauruun, työnsivät miekat takaisin tuppiinsa ja menivät yhdessä juhlimaan vertaisensa miekkamiehen ja uuden ystävän kohtaamista.”

Vastaavia tarinoita kulkee taistelutaidoissa. Niiden todennettavuus ja totuusarvo voi olla hyvin vaikeaa, mutta jo tällaisten tarinoiden olemassaolo kertoo siitä, että asennoille annetaan arvoa myös strategisen harjoittelun osina. Valittu taisteluasento edellä kerrotussa tarinassa toimii tulkittavana merkinä vastustajalle, ja vasta-asennon täydellinen sopiminen tilanteeseen kertoo jaetuista kulttuurisista koodeista, siitä, että molemmat ovat kohdanneet vertaisensa miekkailijan.

Vielä hieman eri tavalla strategista asennon käyttöä harjoittelussa valaisee esimerkki Shorinji Kemposta. Shorinji Kempossa käytetään perusharjoittelussa asentoja, joihin voidaan olettaa tiettyntyyppisiä hyökkäyksiä. Kun voidaan odottaa hyökkäystä tiettyyn kohteeseen, voidaan myös valita sovelias vastahyökkäys. Kempolle tyypillinen asento, missä odotetaan hyökkäystä pään korkeudelle, on *ichiji-kamae*. Tämä asento näyttää hyvin avoimelta hyökkäyksille. Asento siis Jalamon sanontaa käyttäkseni houkuttelee hyökkäämään pään tai keskivartalon korkeudelle. Mutta asennossa avoin etukäsi on valmiina Kempon perustorjuntoihin. Vastaavalla tavalla harjoiteltaessa vapautumista erilaisista tarttumisista hyökkääjälle tarjotaan mahdollisuus tarttua tiettyyn paikkaan, ja vain muutamalla luontevalla tavalla (etukäden ranne, molemmat ranteet), jolloin voidaan jo pohtia soveliaita vastatekniikoita. Näin etenkin alkuvaiheessa. Myöhemmin Shorinji Kempossa osoitetaan, että puolustuksen ja hyökkäyksen käsitteet ovat suhteellisia ja tilannesidonnaisia. Asennoista, mitä on pidetty puolustuksellisina, voidaan myös hyökätä ja toisinpäin. Pinnalta katsottuina hyökkäyspainotteisistakin asennoista on voitava puolustautua. Shorinji Kempon lajiesitteessä kehoitetaan käyttämään hyökkäystilaisuutena erityisesti hetkiä, jolloin vastustajan asento on epäpuhdas, kun itsellä on hyvä asento ja vastustaja on suistunut tasapainosta ja kun vastustaja vaihtaa asentoa (s.48).

3.7 Zen: nimestä nimeämättömyyteen ja jälleen käyttöön

Monet Zen-henkiset harjoitukset painottavat muodon hallintaa. Harjoituksen luonteesta riippuen muoto voi käsittää hyvin erityyppisiä ilmiöitä kukkien asettelusta ja kaunokirjoituksesta karateharjoitukseen tai ritualisoituun jousiammuntaan.

Kuitenkin periaatteessa Zen-harjoitus välttää nimeämistä (esim. Watts, s. 36). Kuinka tähän nimeämättömyyteen sitten voidaan suhteuttaa tiukka muodon kurinalaisuus? Miten jokin nimeämätön voi olla tarkasti määritelty ja muodollinen? Ensimmäinen vastaus on että ristiriita on näennäinen ja muoto ohjaa vapauteen. Vaikka muodon opettelu on tärkeää, muotoon ei pidä takertua, eikä muotojen nimeämisestä saa tulla itsetarkoitus. Pelkkä muodon tarkka kopiointi ei vielä ole vapaata tulkintaa, vaan mahdollistaa tulkinnan tekemisen harjoittelun jälkeen. Kalligrafi harjoittelee siveltimen vaakavetoa, mutta pystyy tekemään silti monimutkaista ja luovaa kirjoitusta. Karateka harjoittelee mahdollisimman tyylipuhdasta

asentoa, mutta käyttää vapaaottelussa asentoja luovasti ja liikkuvasti. Runoilija käyttää annettua runomittaa luovalla tavalla.

Voidaan kuitenkin ajatella, että asentoa käytettäisiin Zen-mielessä paitsi harjoitusvälineenä, myös indikaattorina. Mikäli mieli vaeltelee tai ei ole vapaa, niin asento on pakotettu, “vaikea”. Asennon tulisi olla eräässä mielessä tiedostamaton. Hyvä asento on pakottamaton, luonnollinen samassa mielessä kuin muukin hyvä tekniikka on luonnollista. Staattisen asennon tekninen niukkuus tarjoaa hyvän taustan, mahdollisimman pelkistetyn lähtökohdan ja indikaattorin.

Monimutkaisemmat tekniikat ja tekniikkakombinaatiot saattavat johtaa uskomukseen vapaudesta tai luovasta mielestä. Jos tekniikkaa tehtäessä liikutaan paljon, ja tekniikkaharjoittelussa on paljon "ulkoista nähtävää", niin se voi näyttää vapaalta. Ja toisinpäin: seistäessä tarkkaan määrättyssä asennossa tai tehtäessä jotain hyvin pelkistettyä harjoitusta – vaikkapa *gedan-barai+oi-tsukia* – niin mielen voidaan ajatella olevan muodon kahlitsema. Tällainen ajattelu on muodon sotkemista mieleen, asenteen ja sen ympäristön sekoittamista toisiinsa. Kun muoto on hallittu, keho ja mieli ovat vapaita *muodon sisällä ja sisäلتä*. Monimutkaisessa harjoituksessa mieli saattaa harhailla muualla kuin itse hetkessä. Voidaan edelleen käydä läpi edellistä harjoitusta, tai mieltä vapaaottelua, tai mitä tahansa muuta. Samoin hyvin yksinkertaisessa, jopa staattisessa muodossa, keho ja mieli voivat toimia yhdessä, vapaina siinä hetkessä ja tilanteessa, tekniikassa, harjoituksessa, tai ottelussa mikä kulloinkin on ajankohtainen. Erona on jälkimmäisen niukkuus, mikä jättää sekä kehon että mielen tutkimukselle alttiiksi, virheet jäävät näkyville ja mielen eksymisiä ei voi peittää monimutkaisen teknisen suorituksen taakse.

Samoin niukkuus saattaa auttaa ‘kohtaamaan maailma suoraan’, pysäyttää mielen harhailu. Tästä esimerkkinä Pirsig kertoo kirjassaan tarinan luovan kirjoittamisen tunnista, missä oppilas juuttuu otettuaan liian laajan aiheen, Yhdysvallat. Kun aiheita supistetaan, ensin kotikaupunkiin – mikä sekin osoittautuu liian laajaksi hallittavaksi – ja siitä edelleen kotikaupungin yhteen katuun, ja vielä yhden rakennuksen julkisivuun, asetetaan kirjoittaja kohtaamaan maailma suoraan:

“Tyttö lukkiutui siksi että hän yritti kirjoittaessaan toistaa sellaista minkä hän oli jo kuullut, aivan kuin Faidros oli ensimmäisenä päivänä yrittänyt toistaa sellaista minkä hän oli jo päättänyt sanoa. Tyttö ei keksinyt Bozemanista mitään kirjoitettavaa, koska hän ei muistanut kuulleensa mitään toistamisen arvoista. Hän oli oudon tietämätön siitä että hän voisi

kirjoittaesaan katsoa ja nähdä itse tuoreesti ajattelematta ensin sitä mitä oli aikaisemmin sanottu. Yhteen tiileen supistaminen hävitti sulun, koska oli niin ilmi selvää että hänen oli pakko nähdä itse suorasti. --- Sitten kun he olivat oppineet näkemään itse suoraan, he huomasivat myös ettei heidän sanottavansa määrällä ole mitään rajaa. Se oli samalla itseluottamusta kohottava tehtävä, sillä vaikka se mitä he kirjoittivat tuntui vähäpätöiseltä, se oli kuitenkin heitä itseään, ei kenenkään muun matkimista.” (Pirsig 1996, s. 208)

Faidrosin oppilaan ongelma, suoraan näkemisen ongelma, liittyy itsetarkkailun kehään.

Oppilas pyrki saamaan *arvokasta* sanottavaa, ja sitä hakiessaan hän joutui vertaamaan itseään aiempiin kirjoittajiin, koko kirjallisuuden historiaan. Vertailu on epäreilu, tarpeeton, ja johtaa kuvattuun umpikujaan.

Watts käsittelee samaa problematiikkaa kirjassaan, ja toteaa että pyrkimys täydelliseen itsetarkkailuun ja -sääteelyyn johtaa päättymättömään noidankehään. Tarkkailua on tarkkailtava, ja tarkkailun tarkkailua on tarkkailtava, ja niin edelleen. Tätä voidaan kutsua suljetun järjestelmän mittaamisen mahdottomuudeksi: mittari ei voi mitata omaa tarkkuuttaan ilman että päädytään katkeamattomaan kalibrointiin. (Watts 2002, s. 36 – 37; s. 39; s. 41 – 47; ks. myös Suzuki 1995 s. 24) Sama ilmenee asentoharjoittelussakin. Mitä enemmän asentoon yritetään keskittyä, sen enemmän siinä on keskittymistä vaativia seikkoja ja sen kömpelömmäksi asento ja siinä toimiminen muuttuvat. On osattava päästää irti, annettava asennon olla. Riittää, että suorittaa harjoituksen niin hyvin kuin pystyy, harjoituksen ei tarvitse olla täydellinen kuva koko taistelutaitojen maailmasta.

Samoin on syytä muistaa, että mikäli asentoa käytetään jonkin “Zen-kokemuksen hakemiseen”, tästä hakemisesta tulee este saavuttamiselle. Nimeämistä kaihtava Zen kaihtaa myös pakottamista, ponnistukseen (ajatukseen ponnistelusta) takertumista. Samoin kuin mitä tahansa tekniikkaa tehtäessä on keskityttävä hetkeen vailla ajatuksia onnistumisesta tai epäonnistumisesta, on myös ajatukset ‘valaistumisesta’ ja ‘ei-valaistumisesta’ jätettävä pois. Tämä ei tapahdu pakottamalla vaan antamalla ajatusten hiipua. Ajatus, että asento itsessään olisi valaistuminen, ei ehkä ole yhtä yleinen kuin ajatus, että istuminen *za-zenissa* olisi valaistuminen, mutta silti siihen (harha-) ajatukseen saattaa törmätä. Klassinen vastaus tähän ajatusmalliin on: jos *za-zen* -harjoitus jalostaa buddha-luontoa, niin tiilen hiominen tekee tiilestä timantin (tunnettu Zen-opetustarina, esim. Martin 1995, s. 41)

Zen-henkisesti voidaan sanoa, että asentoharjoittelun tarkoituksena on päästä asennosta ei-asentoon. Kuten myös muissa muodollisissa Zen-harjoitteissa ja harjoittelumuodoissa,

asentokeskeisessä harjoittelussakin voidaan nähdä pyrkimys vapautua väkinäisestä yrittämisestä, pyrkimys saavuttaa tila, jossa asento tapahtuu, jossa asentoa ei tehdä. Pyrkimys voi itsessään tulla esteeksi, mutta siitä huolimatta tämänkin ulottuvuuden tiedostaminen saattaa olla tärkeää. Samasta puhuu Shunryu Suzuki teoksessaan Zen-mieli, aloittelijan mieli: Suzuki puhuu zazen -harjoituksesta, mutta ajatukset ovat yleistettävissä kaikkiin harjoituksiin. Kun harjoitukseen ja tilanteeseen keskitytään täysin, tyyndytetään mieli, jätetään yrittäminen ja siirrytään tekemiseen – ja aikain saatossa, jos niin on käydäkseen, tekemisestä päästään siihen, että toiminta tapahtuu yrittämättä, luonnostaan. (Suzuki 1995, erityisesti s. 24 – 29; 31 – 33; s. 44, 49 – 51; ks. myös Klemola 1988 s. 49, 82 – 85; sekä Niinimäki 2001 s. 39 – 44; 47 – 53)

Kuten meditaation istumaharjoitus, niin asentopohjainen harjoittelukin on muodoltaan hyvin pelkistettyä ja antaa näin ollen hyvän lähtökohdan Zen-henkiselle harjoittelulle. mielentyneyttä ja -tyyndyttämistä tulisi voida harjoittaa kaikkialla, mutta helpointa on harjoitella sitä yksinkertaistetuissa tilanteissa ja toimissa. Kun asentoharjoittelua tehdään Zen-harjoituksena, pyritään keskittymään täysin tilanteeseen ja toimintaan. Samalla seurataan omaa kehoa ja mieltä. Harjoittelussa pyritään hiljentämään mieli ja tarkkailemaan sekä itseä että ympäristöä yhtäläisellä neutraalilla valppaudella. Tässä kaikki muutkin asennon ominaisuudet saattavat olla tiedostettuina, mutta niihin ei takerruta. Harjoitusta ei enää tehdä, vaan harjoitus tapahtuu.

Voidaan kuitenkin todeta, että asentoharjoittelua pystytään käyttämään henkiseen ja filosofiseen harjoitukseen. Harjoittelija, joka oppii asentoharjoittelussa keskittymään hetkeen, kuhunkin tilanteeseen ja harjoitukseen täysin, oppii jotain väljästi 'Zen-asenteeksi' kutsuttavaa. Ja taasen sellainen harjoittelija, joka ei opi hetkeen keskittymistä, vaan antaa mielensä vaellella, luultavasti pitää harjoitusta tylsänä – ja näin ollen, mikäli silti jatkaa harjoitusta, oppii kärsivällisyyttä.

Vaikka Zenistä ja Zen –tyyppisistä ajatusmalleista voidaan saada sisältöä tekniikkaharjoitteluun, niin on muistettava että kaikki taistelutaidot eivät ole Zeniä. Osa taistelutaidoista on saanut vaikutteita muista buddhalaisuuden esoteerisista suuntauksista, osaan ovat vaikuttaneet muut uskonnot kuten esimerkiksi shintolaisuuden haarat tai taolaisuus. Ja kuten Mark Bishop toteaa kirjassaan etteivät kaikki taistelutaidot suinkaan ole kehitetty vain hyväntahtoisten, pyhimysmäisten, meditaatioon suuntautuneiden munkkien

toimesta fyysisen ja henkisen kasvun välineiksi ja itsepuolustustarkoituksiin. Taistelutaitoja on kehitetty myös tuhoamiseen, pelottamiseen ja kanssaihmissen vahingoittamiseen mahdollisimman tehokkailla tavoilla. (Bishop 1997, s. 38-39)

3.8 Muodon merkitys itseymmärryksen välineenä

Soveltaminen alkaa asennon ymmärtämisestä, asennon mahdollisuuksien ja rajoitusten tutkimisesta erilaisissa tilanteissa. Kun asento ymmärretään tekniikan ja strategian alkupisteeksi, sama tutkiminen voidaan helposti ulottaa taistelutaidon muihinkin elementteihin.

Tekniikan sovellus tulee käytöstä. Samoin asennon sovellus on käytäntö. Olipa harjoittelu muodollisempaa tai vapaampaa, asennolla on taistelulajeissa käytännöllinen puolensa. Tämä käytännöllisyys saa erilaisia tulkintoja laji- ja yksilökohtaisesti: erilaiset henkilökohtaiset ja lajin mukanaan tuomat tavoitteet asettavat standardit sille, mitä pidetään käytännöllisenä. Tässä kirjoituksessa on kuitenkin poimittu eräitä yhteisiä tekijöitä harjoitteluasennoille ja edelleen muulle muodolliselle harjoittelulle. Asento on tutkittava, jotta sen käyttömahdollisuudet nähtäisiin.

Jokaiseen asentoon, jokaiseen välivaiheeseen kuuluu sama pohtiminen kuin muihinkin tekniikoihin: mikä on merkitys? Miten tekniikkaa (asentoa) voidaan soveltaa? Mitkä ovat sen rajoitukset ja mahdollisuudet? Voidaanko sitä soveltaa aseiden kanssa? Miten sovellukset muuttuvat toimittaessa useaa vastustajaa vastaan? Mitä laajemmalla alalla kysymyksiä voidaan tehdä, sen monipuolisemmin asento, tekniikka ja lopulta laji voidaan käsittää. Mitä monipuolisemmin yksinkertaisenakin pidetyt harjoitukset – kuten perusiskujen ja seisonta-asentojen tutkimiset – voidaan tulkita, sen rikkaammaksi harjoittelu muodostuu.

Muoto ja muodon tutkiminen johtaa myös itsetutkiskeluun ja edelleen itsetuntemukseen. Itsetuntemus ja itsetutkiskelu heijastuvat taasen tekniseen hallintaan ja soveltamiseen, mistä esimerkkinä Shorinji Kempon lajimonisteessa esitetty reitti, miten opiskelija muokkaa tekniikasta omansa: oppilas aloittaa jäljittelemällä esitettyjä tekniikoita ja harjoitustapoja ja saa samalla tietoa lajin ontologisista perusteista. Tämän jälkeen *kenshi* (Shorinji Kempon harrastaja) voi alkaa yhdistellä oppimiaan tekniikoita, ja kolmantena vaiheena on – vuosien

harjoittelun ja lukuisten toistojen jälkeen – mahdollista muodostaa oma, persoonallinen tyyli.
(s. 42)

Osin tämä yksilöllisyyden löytyminen muodon hallinnasta on tekniikan hallintaa ja tekniikan soveltamista erilaisiin tilanteisiin. Toinen vaikuttava tekijä on se, miten ja mitä tekniikan (ja lajin) tutkiminen ja vähittäinen hallinta on opettanut harjoittelijalle jotain harjoittelijasta itsestään. Harjoittelijan itsetutkiskelu lajin avulla osaltaan vaikuttaa harjoittelijan minäkuvaan ja edesauttaa harjoittelijan "indoktrinoimisessa" sanan kuhnilaisessa mielessä lajiin. Taistelutaidosta ja taistelutaidon teknisestä harjoittelusta lajiin indoktrinoivana tekijänä puhutaan enemmän seuraavassa luvussa.

3.9 Asentojen symbolinen merkitys

Asentoharjoittelulla ja asennoilla voidaan nähdä olevan symbolista merkitystä, mikä vaihtelee lajista toiseen. Symboliset merkitykset liittyvät lajikohtaisiin arvoihin ja ideologiaan yleisemmin (tietyn taistelutaidon filosofiaan), eivät niinkään tekniikan strategiaan ja kehonmekaniikan kehittämisen arvoihin ja merkityksiin. Symboliset arvot nivoutuvat osin myös aiemmin esitettyyn kohtaan, missä pohdittiin asennon käyttämistä mielen suuntaamisen välineenä.

Klassisiksi miellettyissä lajeissa toistuvat useasti asennot, joita käytetään myös uskonnollis-filosofissävyyteisessä taiteessa. Temppeleiden portinvartijafiguurien asennot on otettu suoraan mm. Shorinji Kempon perusasennoksi. Liitteenä Musashin miekkailupuksen suomennoksessa on kuva Musashin veistämästä Fudo Myoo – figurista miekkailuasennossa (Musashi 1983, s. 42). Joillakin asennoilla on nähtävissä rituaalinen merkitys. Kumarrus- ja tervehdysasennot (esim. gesshu-kamae Shorinji Kempossa) ovat tällaisia, samoin eräiden klassisten katojen aloitus- ja lopetusasennot (jitte). Samoin kuin joihinkin muodollisiin sarjoihin ja liikkeisiin on liitetty symbolista merkitystä, asennoilla itsessään voi olla symbolinen taso.

On hankalaa selvittää, kumpi tuli ennemmin, taisteluasento vai uskonnollinen merkitys asennolle. Se, että patsas seisoo taisteluasennossa, ei välttämättä kerro siitä että temppeleissä olisi harjoiteltu taistelutaitoja. Samoin asennon samankaltaisuus jonkin tietyn lajin käyttämiin taisteluasentoihin nähden ei välttämättä kerro siitä, että ko. lajin historia ylettyisi patsaan

valmistusaikoihin (tai varhaisemmaksi). Ylitulkinnan vaara kasvaa, mitä vähäisemmästä (eksplisiittisestä, kirjallisesta) lähteestä tulkintaa lähdetään rakentamaan (tästä Eco 1992, passim., erityisesti s. 32; 39 – 43; s. 46 – 48; tulkinnan semioottisista kriteereistä s. 49).

Symbolisia merkityksiä ja merkityksenantoa tarkasteltaessa on kuitenkin otettava huomioon tulkitsijälähtöisyys. Symbolinen tulkinta asennolle tulee ainakin osin tulkitsijalta, tulkitsijan viitekehystä. Mikäli harjoittelija ei tunne määrätyn asennon symbolista merkitystä, ei hän sitä automaattisesti ja itsestään löydä. Kulttuuriset symbolit vaativat rationaalisen tulkitsijan, joka kykenee "purkamaan koodin" (esim. Eco 1979, passim., erityisesti kaavio s. 141). Henkilölle, joka ei tiedä miltä japanilainen vuorta tarkoittava kirjoitusmerkki näyttää, ei myöskään *Jitte-katan* välivaiheen asentojen nimitys 'Vuori-asennoksi' välttämättä avaudu. Kun asennon tulkinta 'Vuori-asennoksi' jää pois, niin samalla jäävät *vuoreen* ilmaisuna liittyvät sivumerkitykset pois: esimerkiksi ajatukset vuoren järkähtämättömyydestä ja valloittamista uhmaavasta pysyvyydestä eivät vaikuta tällöin harjoittelijan käsitykseen asennosta tekniikkana ja muiden tekniikoiden lähtökohtana.

Tulkinta voi siis olla voimakkaan yksilöllinen, jopa siihen saakka että alkuperäisten merkitysten lisäksi haetaan muita, omaan viitekehukseen sopivia tulkintoja (asentojen ja tekniikoiden) fyysisestä samankaltaisuudesta. Tällainen omakohtainen tulkinta voi syventää lajin ja tekniikan, tuntemusta ja harjoittelumotivaatiota. Toisaalta se voi myös johtaa harjoittelijan irtautumiseen alkuperäisestä lajista ja sen tavoitteista. Koska kyse on voluntaristisesta perenniaalisesta (siis itse valitusta, vuosia kestävästä) toiminnasta, yksilön omat tavoitteet ja motiivit vaikuttavat siihen, tuleeko tällaista muutosta pitää suotavana vai haitallisena. Kuitenkin tämä symbolismin ja ylitulkinnan taso on eräs mahdollinen taso tutkittaessa asentopohjaista harjoittelua. Myös tämän tason mahdollisuudet ja vaarat on tiedettävä. Ylitulkinnan vaarat ovat olemassa muissakin tekniikoissa, kenties vielä vahvempina kuin suhteellisen yksinkertaisissa asentopohjaisissa harjoituksissa. Ylitulkintaa voidaan välttää perehtymällä lajiin ja sen ontologiaan sekä vertailemalla lajia muihin lajeihin: tulkinnan arvottaminen vaatii kontekstien tuntemista.

3.10 Esimerkkitekniikoiden ja – termien kuvaukset ja selitykset

Kamae ja dachi viittaavat asentoon ja seisontaan: dachi terminä denotoi pääasiallisesti siihen, miten paino jakautuu jaloille: kamae viittaa myös käsien asentoon ja katseen suuntaan.

Yoi: valmiusasento (jap.), lajikohtaisesti määritelty, yleensä "neutraali" asento. Tyypillinen neutraali valmiusasento on seisominen selkä ja niska suorassa, polvet hieman taivutettuina, kädet nyrkissä kutakuinkin lantion korkeudella ja jalkaterät suunnilleen hartioiden leveydellä toisistaan. Katse ja jalat osoittavat suoraan eteen: asento vastaa hachiji-dachia (Klemola 1998, s. 20 – 21) tai shizen hontai dachia (Hisataka 1995 s. 63). Valmiusasentoon siirrytään usein muodollisesta asennosta (jossa kantapäät koskettavat toisiaan ja kädet ovat housujen sivusaumoilla) tekemällä kummallakin kädellä kyynärvarsitorjunnat alas ja siirtämällä jalat hartialeveyden verran eroon toisistaan samalla kun painopistettä lasketaan.

Kiba-dachi, "ratsastusasento" (jap.). Jalkaterät osoittavat eteen, polvet ovat voimakkaasti taivutetut ja lantio sekä selkä ovat suorassa. Paino on tasaisesti kummallakin jalalla ja katse on suunnattu eteenpäin. Kädet ovat joko lantiolla ("pitelevät ohjaksia", nyrkit osoittaen eteen), kohotettuina ylös, tai jossain muussa muodollisessa asennossa. Asento rasittaa nopeasti reisilihaksia. Oleellista on polvien oikea asento (jalkojen linja), jotta rasitus tulee nimenomaan lihaksille eikä väännä niveliä. Suora strateginen käyttö asennolle on nykyisin vähäistä, sillä ko. asennosta on hankala liikkua nopeasti tai potkaista. Samankaltaista asentoa voidaan kuitenkin käyttää välivaiheena heittotekniikoissa, esimerkiksi lonkka- tai olkaheitoissa: matala painopiste ja leveä asento tekevät vastustajalle hankalaksi torjua heittoa.

Kokutsu-dachi on Shotokan- tyylin termi, "takaseisonta". Jalat ovat linjassa, etujalan kantapää osoittaa taemman jalan kantapäähän tai jalkaterän keskelle. Etujalan varpaat osoittavat suoraan eteen, ja takajalan sivulle. Jalat ovat noin puolen hartioiden leveyden verran toisistaan erossa, kumpikin jalkaterä (sekä päkiä että kantapää) ovat maata vasten (jos etujalan kantapää olisi ilmassa ja vain päkiä koskettaisi maata, lähestyttäisiin jo neko-ashi-dachia, "kissa-asentoa"). Molemmat polvet joustavat hieman, kuten yleensäkin karaten "toiminnallisissa" asennoissa. Vartalon suunta on takajalan osoittama suunta, mutta katse on eteenpäin – vain kylki on eteenpäin vartalosta. Asento on hyvin tyypillinen ottelu- ja taisteluasento, hyvin tukeva ja silti liikkumismahdollisuuksia tarjoava.

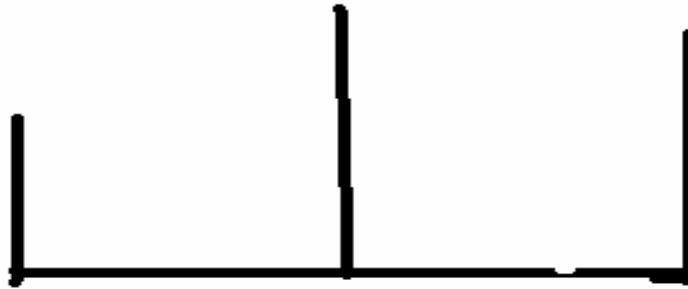
Zenkutsu-daci on Shotokanin termi etupainotteiselle taisteluasennolle. Vartalo ja jalkaterät osoittavat eteenpäin ja paino on selkeästi etujalalla. Kummastakin jalasta sekä päkiä että kantapää koskettavat maahan. Asento, johon päädytään esimerkiksi tehtäessä alatorjunta kyynärvarrella (gedan-barai).

Ichiji-kamae on Shorinji Kempon perusasentoja. Asennossa etukäsi avoinna alhaalla vyötärön korkeudella, kämmensyrjä osoittaa eteenpäin. Takakäsi on nostettuna kaulan korkeudelle ja paino tasaisesti kummallakin jalalla, jalkaterät ovat eteenpäin, katse samoin. Vartalo on hieman sivuun kääntyneenä, selkä suorana (tarjoten mahdollisimman kapean maalin vastustajan hyökkäyksille).

Gedan-barai+oi-tsuki on torjunnan ja iskun yhdistelmä. Gedan-barai, "alapyyhkäisy", on kyynärvarrella suoritettava torjuntaliike keskilinjasta ulospäin etu- tai takakädellä. Gedan-barai+oi-tsuki – yhdistelmässä torjunta tehdään etukädellä, minkä jälkeen taempi jalka ottaa

askelen eteen, (asento muuttuu siis "toisen kätiseksi") ja askelen puoleisella kädellä tehdään suora isku yleensä keskivartalon korkeudelle.

Jitte on Shotokan –tyylin (ja ilmeisesti eräiden muidenkin karaten suuntausten) kata, muodollinen harjoitus. Jitten sanotaan kuuluvan "temppeleikatoihin", buddhalaista juurta oleviin harjoitteisiin. Kataa harjoitetaan myös asetta (pitkä sauva, bo) vastaan ja aseellisena versiona. Yama- eli vuoriasento on katan keskivaiheilla oleva asento, matala seisonta-asento, jalkaterät osoittaen suoraan eteen ja kädet kohotettuina ylös, kyynärpäät muodostaen suoran kulman (olkavarret ovat vaakasuorassa hartioiden korkeudella ja kyynärvarret osoittavat suoraan ylös). Japanin vuorta tarkoittava kirjoitusmerkki koostuu vaakaviivasta, josta kohoaa kolme pystyviivaa, keskimmäinen pidempänä kuin reunoilla olevat, karkeasti seuraavalla tavalla:

Riittäväällä mielikuvituksella varustettu henkilö voi ajatella kuvassa olevan samankaltaisuutta mainitun asennon suhteen.

3.11 Shorinji Kempon menetelmät ranneotteesta vapautumiseen

Ranneotteiden vastatekniikat muodostavat Shorinji Kempossa hyvin muodollisen harjoitussarjajoukon. Muotokeskeisyydestä huolimatta tekniikat kuvaavat myös Kempon etiikkaa ja strategista asennetta ja valaisevat Kempon teknistä repertuaaria. Puolustautuminen alkaa jo ennen vastustajan tarttumisyritystä valitsemalla tilanteeseen – ja harjoitukseen – sopiva asento, joka tarjoaa hyökkääjälle vain yhden muita luontevamman tavan tarttua puolustajaan. Hyökkääjälle siis "syötetään" hyökkäysvaihtoehto. Hyökkääjän ensimmäinen tarttumisyritys torjutaan kevyellä torjuntatekniikalla, vetäytymisellä ja kevyellä iskulla hyökkääjän kasvoihin: näin *kenshi* (Shorinji Kempon harrastaja) pyrkii estämään hyökkäyksen aiheuttamalla mahdollisimman vähän vahinkoa – hyökkääjälle aiheutettu hetkellinen kipu tai hämmentyminen voi riittää tilanteesta irtautumiseen. Jos hyökkääjä jatkaa kuitenkin hyökkäystä, kuten muodollisessa harjoituksessa tapahtuu, *kenshi* vastaa tarttumisosotteeseen siirtämällä hieman kehoaan ja laskemalla painopistettään. Samalla hyökkääjän tarttumisosotteen vahvuus murretaan muuttamalla käden asentoa. Kaikki tämä

tapahtuu sulavasti ja noudattaa fysiikan ja anatomian lainalaisuuksia. Vasta tämän jälkeen seuraa "varsinainen vastatekniikka", yleensä irrotusvääntö tai kaato, joihin vielä yhdistyy jokin Kempon kova tekniikka, isku tai potku kehon haavoittuviin kohteisiin. Vastatekniikan suorittamisen jälkeen puolustaja irrottautuu tilanteesta ottamalla askelen taakse säilyttäen hyvän asennon ja seuraten tilannetta edelleen. Kokonaisuutena kuvatus kaltainen puolustussarja sisältää tekniikan lisäksi eräänlaisen sanattoman opetuksen, joka voitaisiin muotoilla seuraavasti: "*Kenshi* ei hyökkää, mutta seuraa ympäristöään ja niitä viestejä, mitä itse ympäristöön välittää. Jos *kenshin* kimppuun hyökätään, hän pyrkii välttämään pysyvän vahingon tuottamisen, jos se vain on inhimillisesti mahdollista. Jos *kenshin* täytyy puolustautua, hän hyödyntää luonnon lainalaisuuksia riittävän intensiivisillä tavoilla jotta hyökkäys tulee torjutuksi. Kun hyökkäys on torjuttu, *kenshi* ei tee tarpeetonta vahinkoa vaan irtautuu tilanteesta." Kempo on teknisellä tasollaankin hyvin strateginen taistelutaito, vaikka tekniikoiden tulkintatasoissa ei olisikaan mitään "kätkeytyä". Muodollisia asentoja käytetään hyvin strategisesti ja eri asentojen nähdään avaavan erilaisia hyökkäys- ja puolustusmahdollisuuksia.

4. TEKNIikka KULTTUURIMERKKINÄ

Edellisissä luvuissa tekniikkaan liittyvät merkityksenannot ja tulkinnat muodostuivat tekniikan kuulumisesta johonkin rakenteeseen ja toisaalta tekniikan käytön kautta, ja semioottinen basis muodosti implisiittisen lähtökohdan tarkastelutavoille. Näissä luvuissa havaittiin, että tekniikan metodologinen tarkastelu merkinä on legitiimi ja jossain tapauksissa hedelmällinen lähestymistapa tekniikan filosofiaan. Tässä luvussa syvennetään merkkitarkastelua ja täsmennetään tekniikkaharjoittelun merkkiominaisuuksien tarkastelua.

Tässä luvussa painotan kulttuurisemiotiikan merkitystä tekniikan ja tekniikkaharjoittelun tulkinnassa. Lähestymistavassa taistelutaitoa käsitellään kulttuurina, jonka oleellisena rakenteena ja funktionaalisenä osana toimii tekniikan ja tekniikkakokonaisuuksien harjoittelu. Edeltäneiden lukujen tarkastelupisteenä oli tekniikan tulkinta ja tulkittavuus yksittäisenä merkinä – joko merkkijärjestelmän osana tai sitten lajikohtaisen praksiksen ja ontologian avulla. Tässä luvussa tarkastelun pääpaino on tekniikan opettamisella eli tiedon kulttuurisella välittymisellä. Oleellisena lähestymistapana on tarkastella tekniikkaa, tekniikkakokonaisuuksia ja tekniikkaharjoittelua kulttuurisena tekstinä.

4.1 Kulttuurisemiotiikka ja teksti

Teksti määritellään Moskovan-Tarton semioottisessa koulukunnassa sanoman koodauksen kautta: teksti voidaan määritellä tekstiksi vain jos se on koodattu vähintään kahdella kulttuurin kielistä (Lotman 1990, s. 136, 221 – 222, Veivo s. 132). Kuten tyypillistä kulttuuriselle koodaamiselle, ensisijaisena koodaus- ja opetuskielenä toimii luonnollinen kieli. Taistelutaidon erityispiirteisiin ja taistelutaidon muihin kieliin liittyvät havainnollistamiset ja mallisuoritukset, joista voidaan käyttää nimitystä tekniikan muotokieli. Lisäksi taistelutaidon kieliin kuuluu sen strateginen kieli, taistelullisen sovellusalueen ja tehokkaan toiminnan määrittely sekä esimerkkien (muotokielen) että sanallisen opetuksen (luonnollisen kielen) avulla. Arkikielen lisäksi taistelutaidoissa saatetaan käyttää taistelutaitokohtaista erikoissanastoa, joka taasen voi olla – historiallisista ja muista syistä – kooste useamman luonnollisen kielen sanastosta. Opetuskieli voi esimerkiksi olla suomi, mutta sitä on höystetty vaikkapa japaninkielen termeillä ja ilmaisuilla. Muotokielessä

voidaan puhua ideaalimuodosta, tekniikan tai tekniikkasarjan lajispesifistä puhtaasta muodosta ja käyttömuodosta, harjoitustilanteissa esitetyistä sovelluksista

Semiotiikassa viitataan tekstin käsitteellä tietyyntyyppiin, kulttuurin kautta määrittyviin merkkeihin ja merkkiyhdistelmiin (tekstin määritelmästä esim. Eco 1979, s. 12; Lehtonen 1996, passim., erityisesti s.106 – 115; Veivo 1999, s. 13). Teksti ei ole vain joukko yhteen liitettyjä merkkejä, vaan merkkien on muodostettava järjestelmässään mielekäs, tulkittava kokonaisuus (Lehtonen 1996, s. 106 – 108; myös s. 131; Veivo 1999, s. 130 – 133).

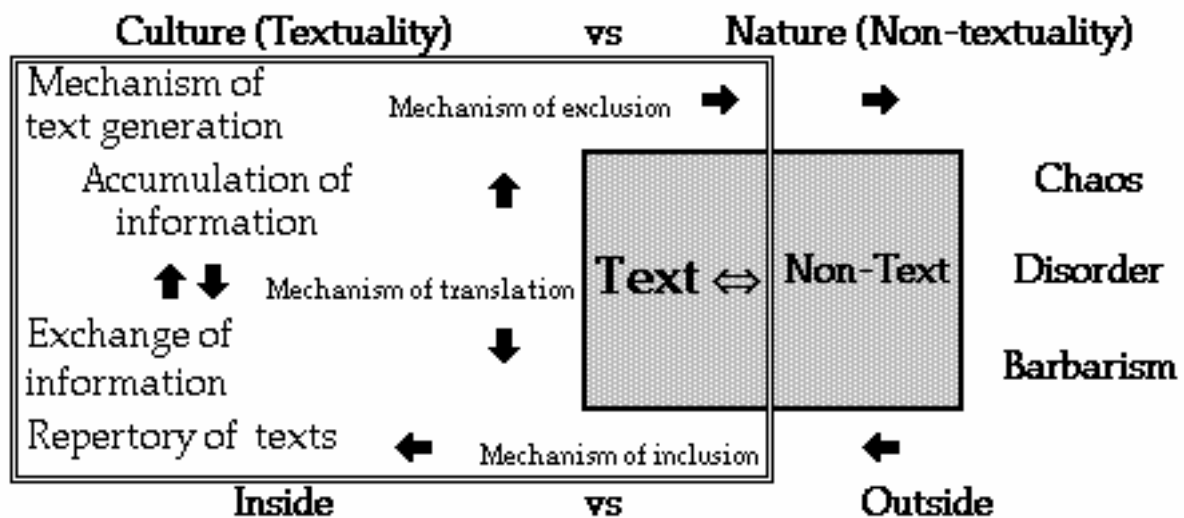
Tekstin käsite ja määrittely pohjautuu Moskovan-Tarton semioottiseen koulukuntaan, ja erityisesti Juri Lotmanin merkkiteoreettiseen työhön. Juri Lotmanin mukaan tekstillä on sosiaalisia ja kommunikatiivisia funktioita, joita voidaan kuvata seuraavasti: Teksti mahdollistaa lähettäjän ja vastaanottajan kanssakäymisen. Samoin tekstuaalisiin prosesseihin kuuluu kuulijoiden ja kulttuuritradition vuorovaikutus, jossa tekstillä on kollektiivisen muistin funktio. Teksti mahdollistaa lukijan kanssakäymisen itsensä kanssa aktivoimalla ja aktualisoimalla jotain piirteitä lukijan persoonallisuudesta ja voi auttaa lukijaa persoonallisuuden uudelleenrakentamisessa. Tekstistä voi tulla keskustelukumppani lukijalle, jolloin pelkkä välittäjän funktio antaa tilaa dialogiselle, autonomiselle statukselle. Lisäksi vielä tekstuaalisiin prosesseihin kuuluu tekstin ja kulttuurikontekstin välinen kanssakäyminen ja vuorovaikutus, missä tietty teksti voi asettua erilaisiin suhteisiin eri kulttuurikontekstin tasojen kanssa. (Lotman 1989, s. 153 – 154)

Taistelutaidon tekniikkaharjoittelu vastaa kohta kohdalta Lotmanin esitystä seuraavilla tavoilla: Tekniikka toimii sekä kanavana että viestinä opettajan ja oppilaan välillä. Opettaja on ensisijainen tekstin lähettäjä oppilaalle, tosin samalla opettaja edustaa tekstin kulttuuria, tiettyä taistelutaitoa. Tekniikka ja ennen muuta tekniikkakokonaisuudet ovat oleellinen opettajaa ja oppilasta alusta alkaen yhteensitova tekijä. Se on elementti, joka on sekä kanssakäymisen mahdollistava tekijä että kanssakäymisen oleellinen syy. Oppilas on kuulijan asemassa ja samalla harjaantuu tiettyjen tekniikoiden ja tekniikkasarjojen kautta taistelutaidon vaatimuksiin, mikä on vuorovaikutusta tietyn kulttuuritradition (spesifin taistelutaidon) kanssa. Tekniikkaharjoittelu johtaa harjoittelijan itsetutkiskeluun ja itsensä kehittämiseen lajinomaisella tavalla. Tekniikat ja tekniikoiden yhdistelmät muokkaavat harjoittelijaa sekä henkisesti että fyysisesti. Tekniikoiden asettamista vaatimuksista harjoittelijalle oli esimerkkejä jo asentoharjoittelua käsittelevässä luvussa. Vaatimukset ja

tavoitteet ovat taas osittain lajikohtaisia ja siten määrittävät tietyn taistelutaidon eroja muihin taistelutaitoihin verrattuna.

Lotman pitää semiotiikkaa ja merkkijärjestelmiä oleellisena inhimillisen toiminnan muotona. Hän menee evaluaatioissaan niin pitkälle, että määrittelee yleisen semioottisen kompetenssin älykkyydeksi, ja antaa sille seuraavat kriteerit: 1) Saatavilla olevan informaation (tekstien) siirtäminen ja välittäminen lähettäjältä vastaanottajalle; 2) Uuden informaation luominen, ts. uusien tekstien muodostaminen olemassa olevien perusteella jollain ennustettavalla, mutta ei algoritmeihin dedusoitavissa olevalla tavalla; 3) Muisti, ts. kyky tallentaa ja esittää uudelleen tekstejä/informaatiota. (Lotman 1990, passim., erityisesti s.2; 13 – 18; s.29, 30; s.64; s.136 – 137; s. 221 – 222; ja loppusanoissa s. 273)

Tarton-Moskovan koulukunnan semioottisessa tekstimallissa tekstin ja ei-tekstin avulla määritellään kulttuurin ja ei-kulttuurin rajaa (ks. myös Veivo 1999, s. 124 – 126):

(verkkosivulta: <http://www.arthist.lu.se/kultsem/sonesson/TextTartu1.html>)

Kunkin kulttuurin sisällä määritellään kulttuuriin kuulumisen arvokkaana, ja ulkopuoli saa negatiivisia konnotaatioita. Kaaos, barbarismi ja epäjärjestys ovat ei-kulttuurin ominaisuuksia. Tarasti esittää kirjassaan, että mannermaiseen semiotiikkaan kuuluu struktuurien korostaminen kulttuuria ylläpitävänä ja kulttuuria määrittävänä mallina. Jopa struktuureista pois pyrkiminenkin johtaa usein vain uudenlaisien struktuurien rakentamiseen.

Struktuurit, tekstit ja muut merkkirakenteet määrittävät sosiaalista todellisuutta (Tarasti 1996, s. 152 – 153).

Kulttuurituotteen tulkinta, kielen oppiminen ja ostensio ovat kaikki myös semioottisia tekoja. Econ mukaan nimeäminen on kontekstuaalinen ja teksti-orientoitunut akti, missä nimettävä ilmiö määritetään myös toiminnallisesti. Nimeämisessä ja ostensiivisessä oppimisessa on kyse nimettävään ilmiöön liittyvän hypoteesin tekemisestä. Ilmiö kytetään maailmaan ja kontekstiin. Samalla tehdään oletuksia siitä, millaisissa yhteyksissä ilmiö voidaan havaita, mitkä ovat sen oleelliset osat. (Eco 1994, s. 220) Kulttuurituotteiden ymmärtäminen ja tulkinta pohjautuu monesti siihen oletukseen, että jotain tulkittavaa on olemassa.

Kulttuurituotteella, tekstillä sanan laajimmassa mielessä, on jokin merkitys, vaikka ehkä emme tiedäkään sitä, mikä alkuperäinen merkitys on ollut. Luonnonilmiöihin liittyvä semiosis eroaa tässä kulttuurituotteiden tulkinnasta (ks. Eco 1995, s. 116). Taistelutaidon tekniikan suhteen tämä tarkoittaa opetustilanteessa paitsi jäljittelyä niin myös sitä, että harjoittelija pyrkii pohtimaan opettavan tekniikan käyttöalaa ja sen paikkaa opettavan taistelujärjestelmän struktuurissa – harjoittelija tekee hypoteesin tekniikan käytöstä ja muodostaa näin sille merkityksen, oman tulkinnan taistelutaidosta ja sen tekniikoista. Vaikka tarinoissa taistelutaitojen oppimisesta voidaankin kertoa ”monkey see, monkey do” –periaatteesta, ts. siitä, miten oppilas jäljittelee opettajan mallisuoritusta, niin imitointi ei sinänsä ole vielä oppimista. Analogisesti, epäilemme että kuulija ei ole ymmärtänyt sanomaamme jos hän vain toistaa sen sanatarkasti: oletamme, että viestin ymmärtänyt tekee siitä oman tulkintansa ja esittää sen meille. Tosin Herrigel antaa kirjassaan esimerkin siitä, miten tällaista ostensiivista polkua ongelmiseen voidaan käyttää oppimistapahtumassa: oppilaan annetaan yrittää jäljitellä mallisuoritusta, ja vasta hänen epäonnistuttuaan hänelle kerrotaan mikä suorituksessa on oleellista. Näin tapahtuu Herrigelin opettajan mukaan siksi, että mikäli oppilaalle annettaisiin tieto suoraan, hän ei uskoisi jonkin detaljin merkitsevän niin paljoa. Omakohtainen kokemus epäonnistumisesta tekee harjoittelijasta suopeamman ottamaan vastaan opettajan opastusta yksityiskohdissa. Herrigelin esimerkissään mukaan tulee myös sanallinen opastus. (Herrigel 1999, s. 20 – 26)

Taistelutaidon jäsentyminen ja rakenne hahmottuvat harjoituksissa ja erityisesti taistelutaidon tekniikkaharjoituksissa. Taistelutaidon hyväksyttävien tekniikkayhdistelmien kaanon –

julkilausuttuna tai implisiittisenä – määrittelee ko. taistelutaidon rajat. Tekniikat ja tekniikkayhdistelmät kertovat taistelutaidon filosofiasta, arvoista ja ontologiasta.

Yleinen kehonkäyttö – käsitys anatomiasta, liikkumisesta ja tehokkaasta voimantuotosta – vaikuttavat tekniikkasarjojen rakenteeseen liikemäärän tasolla. Sen sijaan yksittäisten tekniikoiden tasolla kyse on osin henkilökohtaisista valinnoista sen perusteella, millaista vaikutusta toivotaan saatavan aikaiseksi ja mihin tekniikoihin oma keho on harjaannutettu. Jabia ei voi, tai ei ainakaan kannata, muuttaa sormenpäilyönniksi jos harjoittelija ei tiedä, minne sormenpäillä voi lyödä ja kuinka sormet on iskussa asetettava.

Mielekkyys ja johdonmukaisuus tulevat taistelutaidossa määritellyn kehonkäytön, liikkumisen ja todennäköisinä pidettävien hyökkäys- ja puolustustekniikoiden kautta. Nämä taas liittyvät lajikohtaiseen ontologiaan ja strategisiin oletuksiin. Luonnollisesti eräitä liikesuuntia pidetään yleensä taistelutaidoissa strategisesti mielekkäämpinä torjunta- ja hyökkäystekniikoissa, mutta silti on olemassa lajikohtaisia preferenssejä. Jatkossa esitettävä esimerkki Shorinji Kempon ja Shotokan – karaten torjuntatekniikoiden erilaisuus liittyi myös yleiseen liikkumistekniikoiden erilaisuuteen ja taustalla oleviin erilaisiin strategis-ontologisiin oletuksiin.

Osittain Lotmanin käsityksessä kulttuuritekstin funktioista on samaa kuin Kuhnin tieteen tekemisen mallissa. Lyhyesti Kuhnin tieteenkäsityksessä tieteen tekeminen tapahtuu aina jonkin tieteenalakohtaisen matriisin sisällä. Matriisia määrittävät symboliset yleistyksiset (käytetty erikoiskieli), paradigman metafyyysiset osat (ontologiset oletukset), arvot (yleinen filosofinen pohja) sekä hyväksytyt esimerkit – mahdollisesti muutkin elementit, nämä on eksplikoitu (Kuhn 1994, s. 191 – 197). Tieteentekijät toimivat aina lukuun ottamatta tieteen kriisivaiheita ja vallankumouksia aina yhden tietyn paradigman sisällä, indoktrinoiden uusia tieteentekijöitä ja siirtäen kanonisoitua tietämystä eteenpäin. Hyväksytyjen esimerkkien tutkiminen tuottaa osaltaan uusia alkioita matriisin elementtien joukkoon (siis uutta informaatiota ja tekstejä lotmanilaisessa mielessä). Kuhnin paradigmaa ja sen toimintaa vastaa osittain Lotmanin semiosfäärin käsite, jonka Veivo esittelee kirjassaan seuraavalla tavalla:

"Kulttuuri on ihmisen kaltainen älyllinen, muistia kantava ja tekstejä generoiva mekanismi. Yksi semiosfäärin keskeinen ominaisuus on sen epäsäännöllisyys. Se näkyy --- myös

semiosfäärin sisäisessä kahtiajaossa eli keskustan ja periferian välisessä suhteessa." (Veivo 1999 s.155; Veivo nojaa kirjoituksessaan Lotmaniin – Lotman 1990, s. 273)

Keskusta on Veivon mukaan kulttuurin "jähmettynyt ydin", vallitsevia malleja ylläpitävä ja vahvistava rakenne, joka pyrkii ulottamaan omat arvonsa ja "oman kielioppinsa" mahdollisimman laajalle alueelle (Veivo 1999, s. 155 – 156). Yhteys Kuhnin käsitykseen tieteen tekemisestä paradigmaattisessa vaiheessa on ilmeinen. Samoin periferian käsite vertautuu tieteellisen vallankumouksen kehittymiseen anomalioiden kautta:

"Semiosfäärin periferiassa strukturoituneisuus on heikompaa, jopa siinä määrin, että periferiaa on vaikea luonnehtia kielistä koostuvaksi. Pikemminkin periferia sisältää kielen fragmentteja tai jopa yksittäisiä tekstejä. Periferiassa dynaaminen kehitys on moninkertaisesti nopeampaa kuin keskustassa, jonka jähmettyneisyys ja muuttumattomuus ovat seurausta pyrkimyksestä vakiinnuttaa keskustan kielioppi koko semiosfäärin systeemiksi. ---Periferian heikko järjestäytyneisyys tekee siitä jatkuvan dialogin tai polylogin tilan, eräänlaisen pluralistisen tekstien reservin, jonka tekstit voivat sopivien olosuhteiden vallitessa siirtyä kulttuurin keskustaan." (Veivo 1999, s. 156 – 157)

Kun nyt palataan teoreettiselta ekskursiolta taistelutaitojen tekniikan tarkasteluun, niin voidaan esittää seuraava lausuma: *Taistelutaito on kulttuuri, jossa artikuloituvat ja tulkittavat tekstit ovat tekniikoita ja tekniikkakokonaisuuksia.* Sekä tekniikat että tekniikkakokonaisuudet tulevat lajikohtaisesti määritellyiksi opetus- ja harjoittelutilanteissa.

4.2 Tekniikkaharjoittelu tekstinä

Taistelutaidon kulttuurista kieltä voidaan verrata taiteen kieleen. Lotman puhuu esseessään todellisuuden illuusiosta taiteessa, ennen muuta elokuvataiteessa ja katsojalle asetetuista suhteellisuuden tajun vaatimuksista (Lotman 1989, s. 12; 17 – 19; s. 25 – 27; s. 89 – 93). Katsojan, taideteoksen tulkitsijan, on opittava tekemään tulkinta. Tulkinnalla määritetään taideteoksen ero todellisuuteen nähden. Mitä realistisempi, mitä aidomman ja dokumentaarisemman oloinen taideteos on, sen vahvempaa ja kehittyneempää suhteellisuuden tajua katsojalta vaaditaan.

Taistelutaitojen harjoittelu vaatii omanlaisensa kehittyneen suhteellisuuden tajun. Todellisuuden illuusio taistelutaitojen harjoittelussa vahvistuu erityisesti sen vuoksi, että harjoittelija osallistuu hyvin voimakkaasti todellisuuden illuusion luomiseen ja kehittämiseen. Taistelutaitojen harjoittelun yhteydessä voidaan mainita taistelun olevan luonteeltaan arvaamaton ja ennustamaton (esim. Vainionpää 1996, esipuhe). Silti taistelutaidon harjoittelun ajatellaan olevan jollain tavalla mielekäs ja sisältävän oleellisia elementtejä ja menetelmiä selviytymiseen yhteenottotilanteissa. Samalla opettajan käyttämä metatason opetus, luonnollisella kielellä annetut tekniikoiden ja tekniikoiden oletettujen vaikutusten kuvaukset edesauttavat tätä illuusion vahvistumista.

4.3 Esimerkki iskutorjunnasta

Kulttuurin teksti ja sen tulkinta määrittelevät siis hyväksytyt ja ei-hyväksytyt rajat. Taistelutaidossa esimerkiksi tästä jaottelusta lajikohtaisesti hyväksyttäviin ja ei-hyväksyttäviin tekniikoihin käy alatorjunnan määrittely kahdella eri tavalla. Shorinji Kempon harai-uke ja mm. Shotokan – karaten gedan-barai ovat molemmat tarkoitettut vastatekniikoiksi torson alaosan alueelle – vatsaan ja nivusiin – suunnattuja kovia hyökkäyksiä (iskuja ja potkuja) vastaan. Torjuvana osana on kummassakin kyynärvarsi, mutta varsinainen suoritusmekanismi torjuntapintoineen on erilainen. Tämä ero on niin syvä, että eri näissä lajeissa toisen lajin torjuntatapaa pidetään karkeana virheenä ja torjuntatekniikan suorittajalle haitallisena. Shorinji Kempossa torjuntapintana on kyynärvarren pehmeä sisäosa, kyynärtaipeen ja kämmenen puoli. Karaten ja monien muiden lajien käyttämä kontaktipinta on kyynärvarren luinen syrjä, tässä torjunnassa pikkusormen puoleinen reuna (*ulna*). Kempossa sanotaan, että luu ei kestä torjuntaa, ja karatessa esitetään, että torjumalla kyynärvarren pehmeällä osalla "suonet särkyvät".

Kumpikin torjuntatapa toimii kuitenkin omassa järjestelmässään ja lajikohtaiseen strategiaan sopien. Kempon periaatteisiin kuuluu liikkua hyökkäyksen voiman tieltä pois, joten torjuntaliike on useimmiten tarkoitettu varmistukseksi. Sillä ei ole tarkoitus pyyhkäistä hyökkäystä voimalla sivuun. Samalla Kempon strategiassa yleisesti pyritään taistelemaan läheltä, mahdollisesti tarttumalla vastustajaan ja siten kontrolloimaan vastustajan toimintaa. Pehmeämpi torjunta saattaa mahdollistaa jatkotarttumisen paremmin kuin voimakas, iskunomainen torjuntatekniikka. Vaikka karatessakaan ei ole tarkoitus välttämättä kohdata

voimaa voimalla tai iskeä kohtisuoraan vastustajan vahvinta hyökkäystä vasten, niin siinä ja eräissä muissa lajeissa kovaa iskutorjuntaa pyritään jo itsessään käyttämään vastahyökkäyksenä. Hyökkääjän iskevään raajaan lyödään torjunta, joka saattaa lamauttaa tai aiheuttaa vahinkoa. Ainakin sen ajatellaan avaavan uusia hyökkäyslinjoja itselle. Vaikka karatenkin torjuntaan saattaa kuulua liikkuminen hyökkäyksen alta pois, siinä ei välttämättä ole aivan vastaavaa ajatusta kuin mikä kuuluu Kempon strategiaan, ja karaten suosituin taisteluetäisyys on Kempon etäisyyttä pidempi.

4.4 Tekniikka ja symbolismi

Paikoitellen tekniikoiden määrittely ja tekniikoiden osien merkityksellistäminen liikkuu teknisen ja symbolisen merkityksenannon välimaastossa. Esimerkiksi hapkidon eräiden tyyliuuntien ja hapkiyusulin ase-, tarttumis-, ja iskutekniikoissa ojennetaan etusormi ja peukalo otteesta/nyrkistä suoraksi. Tämän eleen ajatellaan edesauttavan "ki-voiman virtaamista", joten ele liittyy lajikohtaiseen ontologiaan. Toisaalta tällainen käden asento lisää rentoutta tekniikassa, joten sen voidaan ajatella olevan yleisesti tekninen metodi. Samaa elettä on sitten myös varioitu ko. taistelutaitojen muussa merkkikielessä, lajitunnuksissa ja – lipuissa. (Tedeschi 2003, s. 33)

4.5 Yksittäinen tekniikka merkinä ja tekstinä

Yksittäisetkin tekniikat tulevat tulkituksi kulttuurisesti osana järjestelmää, struktuurin rakennuspalikoina, kuten edellä olleessa iskuja ja värejä käsitelleessä luvussa esitettiin. Tekniikoita voidaan ryhmitellä kulttuurin sisäisten järjestelmien ja alajärjestelmien avulla.

Sen lisäksi, että taistelutaitojen tekniikat voidaan ryhmitellä erilaisiksi rakenteellisiksi kokonaisuuksiksi, kuten edellisissä luvuissa on näytetty, niin taistelutaidon opettaminen tapahtuu yleisesti struktuurien avulla. Tekniikat ja tekniikkayhdistelmät määritellään toistensa avulla, luonnollista kieltä ja ostensiota avuksi käyttäen. Harjoittelijalle kerrotaan, miten jokin tietty tekniikka vertautuu muihin lajin tekniikoihin ja mahdollisesti tehdään erottelua muiden lajien käyttämiin teknisiin ja metodologisiin ratkaisuihin. Taistelutaitoon kuuluu paitsi tekniikoiden mukaan ottaminen niin myös jonkin teknisen osan poissulkeminen.

Strukturien kautta määritetään mitä tiettyyn taistelutaitoon kuuluu ja mitä siitä on suljettu pois. Tämä jakaminen kattaa sekä tekniset, strategiset että filosofis-eettiset jaottelut: spesifi taistelutaito keskittyy yleensä osaan taistelutaitojen potentiaalisesta alasta ja tekniikkakokonaisuuksista. Kokonaisuutena tällainen toiminta vastaa sitä, miten Moskovan-Tarton semioottisessa koulukunnassa kuvataan kulttuurin toimivan. Taistelutaitoja voidaan markkinoida sillä, miten ne tarjoavat jokaiselle jotakin. Kuitenkin jokaisessa spesifissä taistelutaidossa tehdään demarkaatioita, joilla rajataan jotain taitoon kuuluvaksi ja jotain sen ulkopuolelle. Tämä rajausta ja rajausten mukanaan tuomat painotukset aiheuttavat sen, että eri lajit soveltuvat eri tavalla taistelutaitojen kaikkiin mahdollisiin käyttömuotoihin ja – tilanteisiin. Jokaisessa lajissa määritellään lajin sisällä mikä on toimivaa, hyväksyttävää ja lajinomaista tekniikkaa ja kuinka tekniikoita ja tekniikkakokonaisuuksia sovelletaan

4.6 Tekniikoiden lajinomaiset koosteet eli tekniikkasarjat teksteinä

Riippumatta tekniikkasarjan pituudesta sillä on määrätty rakenne, joka kuvaa lajikohtaisia arvoja ja tavoitteita. Rakenteeseen kuuluu, että tekniikkasarjalla on määrätty alku ja tavoite, mihin sillä pyritään. Tekniikkasarjat saavat omia, lajin sisäisiä merkityksiä ja tekniikkakokonaisuuksien tulkinta muistuttaa muiden kulttuuri-ilmiöiden tekstien tulkintaa, toisin sanoen tekniikkasarjat vertautuvat toisiinsa, yksittäisiin tekniikoihin ja lisäksi niiden kautta määritetään se, mitä taistelutaitoon kuuluu ja mikä taas jää spesifin taistelutaidon tekniikkakaanonin ulkopuolelle. Tämä vastaa tekstile annettavia funktioita Moskovan-Tarton semioottisessa koulussa (ks. edellä).

Tekniikoiden opetusjärjestys vaihtelee lajista toiseen, joskin liikkumisen sekä hyökkäys- ja puolustustekniikoiden yhdistelmät ovat tekniikkasarjoja, joiden opettaminen harjoittelijoille aloitetaan yleensä jo hyvin varhaisessa vaiheessa. Sen sijaan tekniikkasarjojen pituus ja sisältö vaihtelevat lajispesifisti. Karaten katat saattavat sisältää kymmenittäin tekniikoita kun taas lyhimmillään tekniikkasarja voi olla kahden iskun tai puolustus- ja vastahyökkäystekniikan yhdistelmä. Klemola esittelee kirjassaan Naihanchi-katan sisältävän 52 tekniikkaa (Klemola 1998, s. 144 – 158; vrt. myös Hisataka 1995 s. 152 – 159). Tedeschin esittämät yksinkertaisimmat iskukombinaatiot ovat kahden lyönnin sarjoja, alkaen jabin ja takakäden suoran (cross) yhdistelmästä. Laajimmillaankaan Tedeschin esittämät iskusarjat eivät kata kuin neljä – viisi tekniikkaa (Tedeschi 2003, s. 362 – 369). Vastaavasti puolustautumissarjat eli itsepuolustustekniikoiden kokonaisuudet ovat Tedeschillä yleensä

laajuudeltaan kahdesta viiteen tekniikkaa. Laajin Tedeschin esittelemä tekniikkayhdistelmä on muodollinen lyhyen kepin isku- ja torjuntatekniikoiden pariharjoitus, jossa kumpikin harjoittelija tekee kymmenen tekniikkaa, toinen hyökkäystekniikat ja toinen puolustautuu. Ero selittyy sillä, että näissä lajeissa tekniikkasarjan funktiot ovat osittain erilaiset, ts. niiden harjoittelussa painotetaan erilaisia kulttuurisen tekstin ominaisuuksia.

Karaten kata on suoraviivaisemmin "kulttuurinen lajimuisti". Ajoittain kuhunkin yksittäiseen kataan on viitattu omana tyylinään, karatesuuntauksenaan (ks. esim. Klemola 1998, s.144 – 146). Siis katassa esitetään periaatteessa kokonainen taistelutaidon oppirakennelma strategisine ja filosofisine periaatteineen. Esimerkiksi Timo Klemola esittää teoksessaan, että Wado-ryun harjoitusmuodot voidaan löytää yhdestä katasta, Naihanchista (Klemola 1998, s. 144 – 206). Tedeschin esittämät iskusarjat ovat tarkoitettu malleiksi jouhevista, taistelu- tai kilpailutilanteessa käytettävistä tekniikkasarjoista.

Lajinomaisen liikkuminen, anatomiakäsitys, ontologia, strategia, ja muut vastaavat elementit opitaan osittain näissä tekniikkasarjoissa, mutta myös muissa teknisissä harjoitteissa.

Tekniikkasarjojen tulee sopia muuhun lajinomaiseen harjoitteluun, ja lajin implisiittisesti tai eksplisiittisesti ilmaistuihin periaatteisiin, strategiaihin ja yleiseen filosofiaan.

4.7 Edelliset luvut metaesimerkkeinä

Merkit ja merkkijärjestelmät opetetaan opettamalla suhteet toisiin merkkeihin joko järjestelmässä tai jossain toisessa kulttuurissa. Näin ollen edellä käydyt esimerkit struktuureista ja merkityksenannosta toimivat myös kulttuurisemioottisesti metatason esimerkkeinä. Rakenneanalyysi voi olla lajien ulkopuolelta tapahtuvaa reflektointia, mutta sen avulla voidaan myös määrittää spesifin lajin rajat, ts. tietyn taistelutaidon kulttuuriset rajat verrattuina muihin taistelutaitoihin ja sitten ei-taistelutaitoihin. Tedeschin esitys hapkidon iskumekaniikasta ja sen perusteluista piirtää omalta osaltaan hapkidon rajat verrattuina muihin taistelutaitoihin. Samoin seisonta-asentoihin liittyvissä merkityksenannoissa rajataan aina lajikohtaisesti lajiin kuuluvaksi ja lajin ulkopuolelle sekä asentoja että asennoille annettavia merkityksiä – jälleen, lajikohtaisen ontologian, strategian ja yleisen filosofian mukaisesti.

4.8 Merkkien välittyminen ja tulkinta taistelutaidoissa

Tekstin viestinnällistä luonnetta pohdittaessa, voidaan sanoa että taistelutaidoissa pääpaino ei ole Joe Lewisin kuvaamassa keskustelussa vastustajan kanssa kehässä. Ensisijaisesti viestintä on lajinsisäistä, tradition ja tiedon siirtämistä taistelutaidon kulttuurissa opettajalta oppilaalle. Tässä viestinnässä oleellisena on tekniikan harjoittelu. Muu harjoittelu ja muu taistelutaidon sisäinen viestintä on tätä tiedon ja tradition siirtoa tukevaa ja sitä edesauttavaa.

Taistelutaitojen opetteluun liittyy erilaisia perinteisiä metodeja, kuten esimerkiksi karaten kataharjoittelu. Perinteiseksi mielletyt tavat opettaa on saanut nykyisin rinnalleen länsimaisen valmennusperinteen oppeja. Viestintäteoreettisesti intentio on edelleen sama: tietyn taistelutaidon oppien välittäminen eteenpäin, uudet opetusmenetelmät ovat uusia kanavia ja vanhan viestintäkanavan vahvistuksia.

4.9 Viestinnän teoria ja taistelutaito

Semiotiikan traditiossakin käytetty klassinen esitys viestinnän teoriasta on Shannonin-Weaverin tiedonsiirtomalli. Shannonin-Weaverin kyberneettistä tiedonsiirron perusmallia on pyritty soveltamaan erilaisiin kommunikaatiotilanteisiin ja kulttuuri-ilmioihin. Perustaltaan malli on mekanistinen kuvaus, jossa lähettäjä lähettää vastaanottajalle viestin jotain soveltuvaa kanavaa pitkin, ja vastaanottaja tulkitsee saamansa viestin sopivalla dekodauksella. Viestin välittymiseen vaikuttaa viestin rakenne sekä kanavan ominaisuudet, viestin tulkittavuuteen taas viestin lähettäjän ja vastaanottajan jakamat koodit ja alakoodit (esim. Eco 1979, s. 32 – 36). Kyseessä on informaation määrittäminen kvantitatiivisesti, ja matemaattisena ilmiönä siten, että viestin todennäköisyys ja viestin sisäinen järjestyksen aste ovat oleellisia. Todennäköinen viesti ei tuo niin paljon tietoa kuin epätodennäköinen, ja viestin rakenteen monimutkaisuus mahdollistaa suuremman tiedon välittämisen. (Veivo 2005, s. 64) Siis esimerkiksi looginen totuus (tautologia) ei sinänsä välttämättä tuo vastaanottajalleen uutta tietoa, ja mitä yksinkertaisempi viestin rakenne on, sen vähemmän se voi välittää tietoa (Hintikka 1982, s. 219 – 254). Mekanistis-stokastinen viestintämalli, kuten Shannonin-Weaverin esitys, on hallittavissa oleva, matemaattinen kokonaisuus. Kuitenkin kulttuurituotteissa ja kulttuurisemiotiikassa viestinnän käsitys ja toimivuus sekä viestien (tekstien) tulkinta laajenee ja on monimutkaisempaa kuin mainitussa perusmallissa: "---taideteoksen toiminta perustuu siihen, että se kumoaa osan tavanomaisista viestinnän muotoa määrittävistä säännöistä ja asettaa niiden tilalle uusia." (Veivo 2005, s.64)

Lotman sanoo samaa esseissään. Ei-taiteellisen kerronnan ja taiteen kielen välinen ero Lotmanin mukaan on siinä, että ei-taiteellisessa pyritään siihen, ettei ilmaisu, viestin väline, veisi huomiota viestin sisällöltä: ilmaisun ajatellaan noudattavan hyväksytyjä, perinteisiä konventioita ja olevan informaation kannalta mahdollisimman läpinäkyvää (Lotman 1989, s. 71, myös 107 – 108). Iskulauseena voidaan sanoa, että Lotmanille taiteessa väline on viesti, ei muulloin. Neutraalin, täysin läpinäkyvän kielen olemassaolo ja mahdollisuudet ovat kielifilosofiassakin tarkasteltu aihe. Tämän työn kannalta riittänee todeta, että ehdottoman neutraaleja ilmaisuja ja läpinäkyvää kieltä ei ilmeisesti ole käytössä missään luonnollisessa kulttuurisessa kontekstissa, vaikka aiheesta voidaan rakentaa erilaisia teoreettisia harjoitusmalleja. Lotmanin perusajatus ei kuitenkaan tästä kärsi. Taiteessa (ja kulttuurissa?) merkitys muotoutuu sekä ilmaisusta että sisällöstä. Kun taistelutaitoa tarkastellaan kulttuurina ja kulttuurisena tekstiä tuottavana mekanismina, viestinnän väline on harjoittelu. Tekniikkaharjoittelu on ilmaisu, jonka sisältö on monitulkintainen kokonaisuus. Yksinkertaisimmillaan tekniikkaharjoittelu voidaan tulkita tietyn taistelutaidon toimintavaihtoehtojen esittelyksi ja kehonhallinnan opetteluksi. Kuitenkin sisällön syvempi tarkastelu paljastaa lajikohtaisia sitoumuksia, arvoja sekä filosofiaa pelkkää metodologiaa laajemmin.

4.10 Valheesta, semiotiikasta ja viestinnän teoriasta

Umberto Eco tekee semiotiikan rajankäyntiä viestinnän teoriaan sanomalla ironisesti, että merkkifunktion ja tekstin eräs ominaisuus on, että siihen liittyy valehtelun mahdollisuus (1979, s. 58 – 59; ks. myös sama teos 178 – 179). Lausuma viittaa alun perin semiotiikan luonteeseen paitsi merkkien niin myös tulkintojen oppialana. Filosofiassa totuuden, toden ja valheen käsitteitä on tarkasteltu eri tavoin vuosituhansien ajan. Totuusteoriat ja valheen käsitteen tarvitsisivat kokonaan oman työnsä. Silti voidaan tehdä kysyä, "Voiko taistelutaidolla valehdella?" Vastaus tähän kysymykseen on, kyllä voidaan. Taistelutaidoissa tekniikka ja tekniikkaharjoittelu mahdollistavat "valehtelun" eri tavoilla ja tasoilla, riippuen siitä, mitä valehtelulla tarkoitetaan. Valehtelun tarkastelu paljastaa eräitä käytännön, yleisen semiotiikan ja myös filosofian yhteisiä kontaktipintoja taistelutaitojen tekniikan harjoittelussa ja analyysissä.

Taistelutaidoissa yleisesti tunnustettu ja hyväksytty valehtelun taso taistelutaidossa on strateginen. Vastustajalle yhteenottolanteessa on yleensä suotavaa ”valehdella”, syöttää väärää tietoa omista aikeista ja taitotasosta. Tähän voisi ajatella liittyvän myös Lewisin lausuman keskustelusta vastustajan kanssa (johdanto). Taistelijan ei välttämättä tarvitse olla ylivoimainen. Riittää, että hän saa välitettyä käsityksen omasta ylivoimaisuudestaan vastustajalle. Kuten klassisessa sodankäynnin teoksessa todetaan "Sodankäynti perustuu harhaanjohtamisen taitoon." (Sunzi 2005 s. 64). Taistelutaidon tekniikkaa, taistelutaitoa, voidaan käyttää harhauttamaan. Tästä oli myös asentoharjoittelua käsitelleessä luvussa Jalamon arvioissa asennon käytettävyydestä hyökkäykseen, puolustukseen ja *houkuttelemaan vastapuolta hyökkäämään*. Vastustaja houkutellaan hyökkäämään sellaiseen paikkaan ja sellaisella tavalla, mihin pystytään itse vastaamaan. Samoin Tedeschi mainitsee asentojen voivan antaa harhaanjohtavaa tai virheellistä tietoa vastustajalle:

"In traditional Hapkido knife-fighting stances, the knife is held in the rear hand. This was used to: **disguise its presence, camouflage** your gripping and the characteristics of the weapon --- In the *Knife Hands High* stance, the high rear-hand is used to **appear taller and to disrupt an attacker's concentration**---" (Tedeschi 2003, s. 909, kursivointi alkuperäinen, lihavointi lisätty)

Strategiseen harhauttamiseen – valehteluun – voi kuulua myös "tekniikan syöttäminen" vastustajalle. Hapkidon harjoituksissa esitettiin ajatus, jonka mukaan samaa tekniikkaa ei pitäisi yrittää kolmea kertaa peräjälkeen. Jos kaksi ensimmäistä yritystä ei ole tuottanut tulosta, niin kolmas epäonnistuu vielä varmemmin. Kahdesti toistettu sama tekniikka saa vastustajan odottamaan kolmatta tulevaksi ja viimeistään kolmanteen yritykseen vastustaja on jo kehittänyt vastatekniikan. Jos taas tämän ajatuksen ”kolmas kerta ei totuutta sano” tietää ja tiedostaa, niin sitä voi mahdollisesti käyttää hyväksi oman strategian kehittäessä. Samanlaista psykologista etua saattaa tarjota myös tieto siitä, että mikäli kamppailussa ei keksi mitään tehtävää, niin alitajuinen ratkaisu on imitoida vastustajan käyttämää tekniikkaa. Syöttämällä vastustajalle vaikkapa kiertopotkun voi jo itse valmistautua vastaavan potkun tulemiseen vastahyökkäyksenä.

Myös muissa klassisissa strategian ja sotataidon teoksissa Sunzin ohella on pohdittu harhauttamista ja viholliselle valehtelemista. Esimerkiksi Musashi pohtii teoksessaan eri kohdilla harhauttamisen ja harhaanjohtamisen käsitteitä:

"'Vuori – meri' –ajatus tarkoittaa sitä että vihollisen kanssa taisteltaessa on paha toistaa samaa menettelyä useita kertoja. Saattaa olla että jokin on tehtävä kahdesti, mutta kolmatta kertaa älä yritä. ---" (Musashi 1983 s. 88);

"Odottamaton herättää usein pelkoa. Monivaiheisessa strategiassa voi pelotella vihollisia paitsi suoranaisella voimannäytöllä myös karjumalla, saamalla pienen joukon näyttämään isolta tai uhkaamalla vastustajia yllättäen sivustalta. --- Voit voittaa käyttämällä parhaalla mahdollisella tavalla hyväksesi vihollisen pelosta syntyvää epävakaisuutta.—" (Musashi 1983 s. 86);

"Monia asioita sanotaan tarttuviksi. Unisuus tarttuu, haukotus tarttuu. Hetken tai tilaisuuden voi myöskin siirtää toiselle. --- Kaksintaistelussa voit voittaa rentouttamalla niin ruumiisi kuin mielesikin ja sitten tajutessasi myös vihollisen rentoutuvan iskemällä – ennen vastustajaasi – äkkiä ja lujaa. --- Tai aloita kaksintaistelussa näyttelemällä ensin hidasta ja hyökkäämällä sitten lujasti. ---" (Musashi 1983 s. 85)

Strategisen harhauttamisen onnistuminen riippuu tilanteen tulkinnasta mihin kuuluu paitsi vastustajan ja ympäristön arviointi niin myös oleellisena tieto siitä, mihin itsellä on mahdollisuuksia. Vanha viisaus *gnothi seauton*, tunne itsesi, pätee tässäkin. Strategian teoriassa Sun-tzi sanookin tämän suoraan:

"Siis sodankäynnissä:

Kun tunnet vastustajasi ja tunnet itsesi, et ole vaarassa sadassakaan taistelussa.

Jos et tunne vastustajaasi mutta tunnet itsesi, mahdollisuutesi voittoon tai tappioon ovat samat.

Jos et tunne vastustajaasi etkä itseäsi, olet jokaisessa taistelussa vaarassa." (Sun-tzi 2005, s. 77)

4.11 Kulttuuri, paradigma ja taistelutaito

Edellä sivuttiin lyhyellä maininnalla Kuhnin tieteenteoriaa ja kulttuurisemiotiikkaa. Eräs Kuhnin tieteenteorian tarkastelukohta on, miten tieteenalakohtainen paradigma tulee valituksi tieteellisessä vallankumouksessa. Tätä voidaan osittain verrata ”taistelutaidon paradigmaan”: kummassakin tapauksessa valittavaksi tulevan paradigman on oltava jollain tavalla mielenkiintoinen, uteliaisuutta herättävä. Paradigmakandidaatin on annettava jotain uutta, varhemmista ja kilpailevista malleista poikkeava näkemys alansa. Taistelutaidon toivotaan erottautuvan muista taistelutaidoista, mutta sen lisäksi taistelutaidoissa yleisesti ottaen muokataan arkikäsitystä taistelusta ja luonnollisia reaktioita sellaiseen suuntaan, minkä uskotaan lisäävän menestymismahdollisuuksia erilaisissa konfrontaatioissa. Esimerkiksi kaatumistekniikoissa, jotka opetetaan yleensä hyvin varhaisessa vaiheessa taistelutaitoihin perehtymistä, muokataan refleksinomaista toimintaa. Luontainen tapa toimia, kun tasapaino on järkkynyt, on pyrkiä estämään kaatuminen pyörittämällä käsiä ja jäykistämällä selkää. Sen sijaan yleensä opetetaan sellaisia menetelmiä, joilla kaatuminen muuttuu turvalliseksi: liike-energian kuolettamista, liikkeen suuntaamista pyörivään suuntaan sekä impaktin

vastaanottamista sellaisilla kehon alueilla, jotka kestävät kontaktin. (esim. Bagot 1998, s. 19 – 21; Vainionpää 1996, kohta ”Nak Bop; Tedeschi 2003, s.473)

Kaatumistekniikka, kuten asento- ja harjoittelukin, on hyvin yksinkertainen, varhaisessa vaiheessa opetettava perustekniikka. Vastaavalla tavalla myös myöhemmin opetettavat, hienosyisemmät ja lajikohtaiseen ontologiaan pohjaavat tekniikat ja tekniikkakokonaisuudet muokkaavat oleellisesti harjoittelijan käsityksiä.

Taistelutaidossa opitaan ko. spesifin taistelutaidon muotokieli, strategia, ja tekniset valmiudet sekä harjaannutaan lajikohtaisiin vaatimuksiin. Tällä kehon ja mielen harjaannuttamisella ja teknisellä sekä strategisella kehittämisellä saattaa olla merkitystä *joissakin* todellisen elämän konfrontaatioissa, mutta harjoittelu ei silti takaa menestymistä yhteenotoissa. Kun harjoittelu kuitenkin käy yhä sujuvammaksi lajikohtaisen muotokielen ja kehonhallinnan edistyessä, niin hyvin helposti harjoittelija voi tehdä ajatusvirheen ja kuvitella oppineensa jotain oleellista todellisesta taistelusta – vastaavasti kuin mitä Lotman sanoo elokuvataiteen lähestymisestä dokumentarismia ja toisaalta hyvän näyttelijätyön luomasta illuusiosta (ks. edellä).

Harjoittelu- ja opettelutilanteessa tekniikasta ja sen käytettävyydestä voi tulla virheellinen käsitys. Tällöin kyse on siitä, että taistelutaidossa ei ole onnistuttu "kuvaamaan taistelun maailmaa" erityisen hyvin: joko taistelun luonne tai taistelutaidon toiminta-ala on käsitetty jollain tavalla väärin, ja tämä virhe periytyy opettaessa. R. A. Miller, yhdysvaltalainen taistelutaitojen opettaja ja vartija, kuvaa artikkelissaan *The Rhinoceros and the Unicorn* taistelutaidon harjoittelun ja käytännön välisiä eroja mm. seuraavasti: Jokainen taistelutaito on tarkoitettu jotain asiaa varten. Se on kokoelma erilaisia taktiikoita ja tekniikoita. Nämä taktiikat ja tekniikat on tarkoitettu selvittämään sellaisia yhteenottotilanteita mitä taidon kehittäjä on nähnyt olevan uhkaamassa. Yhteenottotilanteet ovat laaja kattokäsite, jonka sisältä löytyvät spesifien taistelutaitojen käyttöalueet vaihtelevat suuresti. Monesti jopa spesifien taistelutaitojen opettajat saattavat päätyä yrittämään soveltaa taistelutaitoa johonkin sellaiseen alueeseen mihin se ei ole tarkoitettu. Kaikilla on myös omat käsityksensä siitä, mitä on taistelu, mitä siihen kuuluu ja miltä se näyttää – samoin kuin mitä taistelun voittaminen tarkoittaa. Nämä käsitykset lajikohtaisina arvioina saattavat toimia joissakin tilanteissa, mutta eivät suinkaan kaikissa. Lisäksi Miller erottaa harjoittelutilanteessa havaittavan tavoitteen ja todellisen tavoitteen. Havaittava tavoite on taistelutaitokohtaisesti eksplikoitu, esimerkiksi tietyn tekniikan oppiminen tai sen oppiminen, miten puolustaudutaan

teräasetta vastaan. Todellinen tavoite on kuitenkin aina se, että opettaja on tyytyväinen. Tästä lähtökohdasta Miller jatkaa kuvaamalla todennäköisiä väkivaltatilanteita ja niiden eroja harjoitustilanteisiin sekä kouluttajien oletuksiin harjoittelijoiden toiminnasta. Opettaja pitää yllä tiettyä traditiota, opettaa spesifiä taistelutaitoa. Hän tulee tyytyväiseksi kun oppilas omaksuu jotain oleellista ko. taidosta. Millerin esitys muistuttaa paljon Kuhnin käsitystä tieteenharjoittamista paradigmaattisessa vaiheessa.

Verrattaessa nyt Lotmanin kulttuurisemioottisia näkökulmia, Kuhnin käsitystä tieteen tekemisestä, Econ teesejä valehtelusta semioottisena ilmiönä ja Millerin näkemyksiä taistelutaidon harjoittelusta, voidaan sanoa, että taistelutaitokohtainen tekniikkaharjoittelu itsessään aina valehtelee harjoittelijalle. Tekniikka ja tekniikkakokonaisuudet toimivat Lotmanin määritelmän mukaisesti teksteinä, ja niiden funktiona on myös keskustella harjoittelijan kanssa. Tekniikat kertovat harjoittelijalle lajikohtaisista oletuksista maailman ja yhteenottotilanteiden olemuksesta ja lähes aina esittävät sanovansa jotain universaalia, yleispätevää. Tämä yleispätevyyden harha on, Millerin mukaan, vaarallinen valhe taistelutaidon sisällä. Tyypillisiä tähän "lajinsisäiseen valheeseen" sopivia esimerkkejä ovat esimerkiksi uskomukset stressireaktioiden hallittavuudesta ja tekniikan oletetuista vaikutuksista. Sen sijaan että käyttäisi "todellisuuden" ja "todellisessa taistelussa menestymisen" kaltaisia ilmaisuja, R. A. Miller puhuikin teksteissään todennäköisyyksien käsittämisestä taistelutaitojen harjoittelussa sekä paitsi laji- niin myös harjoittelijakohtaisten tulkintojen tekemisestä: Vanginvartijana Miller tarvitsee toisenlaisia teknisiä ja strategisia ratkaisuita kuin kilpailukeskeisesti harjoitteleva taistelutaitojen harrastaja.

Tekniikkaharjoittelu yhteenottotilanteen kuvauksena on aina rajattu ja muokattu: tekniikoiden suunta, kesto ja intensiteetti ovat tyypillisesti jollain tavalla modifioitu harjoittelua varten. Samoin yhteenottotilanteen alku ja loppu voivat poiketa "todellisesta elämästä". Yleensä harjoittelussa ei käydä läpi sitä, miten johonkin tilanteeseen on jouduttu, vaan harjoittelu alkaa jonkin kuvitteellisen tilanteen keskeltä. Tekniikkaharjoitteessa jotain on jo tapahtunut (vastustaja tarttunut kiinni, tullut lyöntietäisyyden päähän, tms.). Samoin se, mihin tilanteen ajatellaan päättyvän, on taistelutaitokohtaisesti määritelty. Jossakin lajissa saatetaan painottaa tilanteesta irrottautumista, toisessa hyökkääjän kontrollointia ja maahanvientiä, kolmannessa katsotaan hyökkäys-puolustus -yhdistelmien kuuluvan kilpailutilanteeseen, jossa oleellista on saavuttaa piste-etumatka vastustajaan nähden. Kaikki nämä ovat taistelutaitokohtaisia

painotuksia ja johtavat erilaisiin tulkintoihin soveltuvista tekniikoista ja toiminnan alusta ja lopusta. Näin ollen tekniikkaharjoittelu on taistelun konventionaalinen ja kulttuurisidonnainen kuvaus. Harjoittelun konventiot ovat taistelutaitokohtaisia arvioita taistelun oleellisista piirteistä, tavoitteista ja metodeista.

4.12 Lopuksi: havaintoja ja seurauksia

Taistelutaitoa voidaan tutkia kulttuuri-ilmiönä. Kulttuurit ovat luonteeltaan eräässä mielessä darwinistisia: ne elävät, kehittyvät ja muokkautuvat vuorovaikutuksessa maailman ja ympäröivien kulttuurien kanssa. Yleisesti ottaen, selviytymisen ja menestymisen konseptin on oltava *a priori* selvä osa taistelutaidon ideologiaa: taistelutaito, minkä ajatusmalliin kuuluu taistelun häviäminen, ei voi olla pitkäikäinen. Taistelutaitoja käsittelevässä kirjallisuudessa esiintyy tosin myös tällaisia sanontoja kuin "Samurain tie vie kuolemaan. Kun joutuu valinnan eteen, on vain oitis valittava kuolema. (Yamamoto 2006, s. 19)", niin nämä ovat marginaalissa. Ja tästäkin lausumasta voidaan implisiittisesti johtaa ajatus säilymisestä: Yamamoto näkee, että samurai-ideologia, bushido, säilyy siinä tapauksessa että kukin yksittäinen samurai on valmis välittömästi heittäytymään kuolemaan. Taistelutaidon keskusta sisältää tietyn taidon arvot, uskomukset ja filosofian, ja se artikuloituu ennen muuta tekniikoiden ja tekniikkaharjoittelun kautta.

Timo Reenpää klassisista japanilaisista taistelutaitokouluista (bujutsu ryu), ja niiden opetuksesta:

"Perinteisten koulujen opetus on jaoteltavissa kolmeen tasoon: 1. Heiho (strategia), asettaa psykologiset pääperiaatteet taistelun kohtaamiselle. 2. Te no uchi (ote, strategian soveltaminen) käsittää ajoituksen, henkisen voiman ja liikunnan perusteiden tapaiset ehdot. 3 Waza (tekniikat) käsittää kaikki lukemattomat tilannekohtaiset asetekniikat. Opiskellessaan wazaa oppilas kouluttautuu heihoon noudattamalla te no uchia." (Reenpää s. 71)

Tämä kouluttautuminen on myös paradigmaan integroitumista Kuhnin teorian mukaisesti. Opittu strategia on koulukohtainen, tietyn tyylin tapa toimia.

Tästä myös Lehtonen kirjassaan Merkitysten maailma:

"--- tekstit eivät jäljittele todellisuutta, vaan päinvastoin tuottavat sen tekstuaalisesti. ---" (Lehtonen 1996 s. 108)

Tekniikkaharjoittelu on kokonaisuus: se on struktuuri, jota on mahdollista jaotella eri tavoin lajikohtaisesti ja lajeja vertailemalla, kuten havaittiin iskuja käsitelleessä luvussa. Struktuurina ja kulttuurijärjestelmänä tekniikkaharjoittelu tuottaa tekniikkayhdistelmiä ja mahdollisuuksia, siis tekstejä semioottisessa mielessä. Nämä taistelutaidon tekstit saattavat liittyä muihinkin traditioon kuuluviin ja kulttuuria ylläpitäviin teksteihin (taistelutaidon omat opetustarinat, kirjallisiin lähteisiin joko taistelutaidosta suoraan tai esim. anatomiaa, aseiden käyttöä ja strategiaa käsitteleviin teoksiin). Rakenteet ovat maailmaa tuottavia Kuhnlaisessa mielessä: ne ylläpitävät paradigmaa (eli Lotmanin kulttuurista keskustaa). Taistelutaidot eivät ole kuitenkaan ainakaan kaikissa tapauksissa samalla tavalla suljettuja paradigmoja kuin tieteenharjoittaminen Kuhnin mukaan on: ainakin osassa taistelutaitojen traditiota harjoittelijalle suositellaan myös muihin lajeihin perehtymistä jossain harjoittelun vaiheessa. Taistelutaidoissa tapahtuu myös evoluutiota: uusia tekniikoita saattaa tulla mukaan, vanhoja muokataan vastaamaan uusiin tarpeisiin tai osa vanhoista saattaa siirtyä pois "aktiivivalikosta". Taistelutaitojen käsittäminen paradigmaattisena ja kulttuurisena toimintana selittää kuitenkin eräitä piirteitä varsinkin nykyisistä harjoittelumahdollisuuksista ja – tavoista sekä niiden heikkouksista. Selvänä esimerkkinä voidaan ottaa hybridilajien muodostamisen vaikeus: vaikka lajit kehittyvät ja muuttuvat, niin uusien lajien muodostaminen yksinomaan yhdistämällä tekniikkaa kahdesta tai useammasta taistelutaidosta ei välttämättä tuota uutta, toimivaa ja elinkykyistä taistelutaitoa. Modernin potkupainotteisen, ottelukeskeisen kamppailulajin tekniikoiden tuominen feodaaliajan perinteitä ylläpitävään, filosofisesti suuntautuneeseen nivellukkotekniikoita korostavaan taistelutaitoon ei anna tulokseksi uutta ja monipuolista lajia. Tuloksena on joukko toisiinsa sopimattomia tekniikoita, sillä tekniikan alkuperälajeissa korostetaan erityyppistä voimankäyttöä, ajoitusta, tilan hallintaa ja jopa käsitys voitosta tai menestymisestä voi olla määritelty tyystin eri tavalla.

5. LOPPUSANAT

Alun perin tarkoitukseni oli tehdä muutamia ekskursioita, joissa tarkastelin tekniikan filosofian mahdollisuutta eri kannoilla, semiotiikan ollessa taustalla metodologisena valintana. Loppujen lopuksi tuloksena on pääsääntöisesti yhden polun tarkastelu, missä kulttuurisemiotikkaa ja sen Moskovan-Tarton koulukuntaa pidetään yleisenä metodina ja sivupolut tulkitaan tämän metodologian avulla. Kulttuurisemiotikka-aspekti kylläkin antoi eräitä tangenttipintoja mm. tieteen sosiologian ja – filosofian suhteen, ja luonnollisesti myös yleisen kulttuurintutkimuksen ja – filosofian suuntaan.

Työn alussa käytetty kahden case-studyn tarkastelu (iskujen jaottelu ja asentoharjoittelu) metodina ja tutkimusmateriaalina saattoivat tuoda omat ongelmansa koherenssiin. Toisaalta työni on tarkoitettu yleisesitykseksi ja tutkimuskentän avaukseksi, joten erilaisten tapausten esiin ottaminen on perusteltua: teeman tarkastelu eri kulmista antanee hieman erilaisia avauksia kuin yhden aspektin laajempi selvittely. Valitut esimerkit liittyvät taistelutaitojen ja teoriabasisen muodostamaan kokonaisuuteen – ne ovat valittu valaisemaan eri аспектеjä sekä oppimisesta, taistelutaitojen teoreettisesta rakenteesta ja taistelutaitojen kulttuurisesta luonteesta. Usean tapaustutkimuksen sijaan jatkossa on mahdollista poimia jokin yksittäinen nyt esitetty ajatus ja syventää sitä. Toisaalta on myös mahdollista täsmentää semioottisen lähestymistavan soveltuvuutta tai etsiä lisää aihepiiriin sopivia erikoistapauksia ja suhteuttaa niitä tutkimuskenttään – kerätä paradigman eksemplareja kuhnilaisessa mielessä.

Vaikka tulos painottuukin tietyllä tavalla yhteen suuntaan, niin prosessin edetessä itselleni vahvistui käsitys, että myös muita polkuja olisi. Osa muista suunnista tuntuisi tässä vaiheessa liittyvän semiotikkaan ja osa saattaisi viedä tarkasteluja muihin suuntiin. Tämä uusien mahdollisuuksien ja suuntien avautuminen puolestaan tukee omaa käsitystäni siitä, että tekniikan filosofia voisi hyvinkin olla taistelutaitojen filosofiassa mielenkiintoinen ja uutta tuova lähestymistapa. Kun päätavoitteenani oli tutkia, millaisia mahdollisuuksia tekniikan filosofian tutkiminen taistelutaidossa voisi tuoda, niin tässä vaiheessa uskon että eräitä vaihtoehtoja ja mielenkiintoisia tarkastelutapoja on olemassa. Lukija joutuu päättämään omalta osaltaan ovatko löydökset ja mahdollisuudet riittävän vakuuttavia.

Tässä työssä otettiin annettuna ajatus, että taistelutaidoissa oppiminen tapahtuu tekniikkaharjoittelun kautta. Eräissä uusissa taistelutaidoissa ja itsepuolustusmuodoissa on esitetty ajatus harjoittelusta konseptien avulla: tekniikoiden sijaan opettaminen ja oppiminen alkaisivat lajikohtaisten perusideoiden testaamisella harjoitustilanteessa, ja tämä johtaisi sitten oppilaan itse kehittelemään tilannekohtaisia teknisiä ratkaisuita. (esimerkiksi keskustelu potku.net-foorumissa:

<http://www.potku.net/forum/viewtopic.php?t=1922>)

En ole perehtynyt näiden konseptipohjaisten lajien harjoitteluun, mutta apriorisena oletukseni on, että konsepti vs. tekniikka – keskusteluissa ero on lähinnä käsitteiden määrittelyssä, ei fundamentaalisti erilaisessa harjoittelu- tai asenneympäristössä. Tämä on myös sellainen aspekti, jonka tarkastelu voisi itsessään olla jatkoprojektin aihe.

Taistelutaidon tekniikan filosofia näyttää sijoittuvan filosofian kentässä kulttuurin filosofian eri osa-alueiden kanssa vuorovaikutukseen: tässä työssä siis sivuttiin kommunikaatiota ja merkkiteoriaa erityisesti. Semioottista vaikutusta ja metodologiaa voisi olla mahdollista käyttää myös muihin lähestymistapoihin tässä ja vastaavissa tutkimuskohteissa. Mahdollisia tutkimussuuntia voisivat olla esimerkiksi valmentamisen filosofia semioottisena prosessina, tai yleisesti urheilun semiotiikka.

Eräät suuntaukset ja painotukset saattaisivat johtaa tarkastelun jälleen lähelle fenomenologiaa, mutta koska tämä on itselleni filosofisena koulukuntana vieras, niin en halua arvailla näiden ajatussuuntausten tangenttipintaa ja sen kokoa.

Traditionaalisten semioottisten koulukuntien rinnalla tai tilalla jatkotarkasteluissa olisi mahdollista tutkia Tarastin uuden eksistentiaalisemiotiikan soveltuvuutta taistelutaitojen tekniikan filosofian tutkimiseen (Tarasti 2004). Tarastin uusi semioottinen lähestymistapa toisi mielenkiintoisen vaihtoehdon kulttuurisemioottiselle ja viestinnän teoriaan nojaavalle tulkitsemisen ja tulkinnan legitimoinnin malleille. Toinen mahdollisuus olisi Tarja Knuutilan peräänkuuluttama semiotiikan lähestyminen kognitiota ja mieltä jollain uudella tavalla (Knuutila 2005, s.21): oppimisen, muistamisen ja mielen kysymykset liitettynä semioottiseen traditioon ja taistelutaitojen oppimiseen, keholliseen muistamiseen voisivat tarjota monipuolisen tarkastelukentän. Näin varsinkin kun liikemuistia ei juuri ole tutkittu – tämä oli ainakin muistitutkija Daniel Schacterin käsitys yksityisessä sähköpostiviestissä. Tässä vaiheessa en kuitenkaan osaa sanoa, nouseeko tämänkaltaisesta lähestymistavasta mitään

filosofisesti mielenkiintoista – kenties tästä kasvavat projektit liittyisivät muihin mielenkiinnon kohteisiini.

Itselle tämä työ kuitenkin on osoitus siitä, että taistelutaitoja voidaan lähestyä filosofisesti muutenkin kuin filosofian historian tai fenomenologian kautta, ja toivon että olen voinut välittää tämän ajatuksen tässä työssä myös lukijoille.

KIITOKSET

Työn kuluessa kiitollisuudenvelkani eri ihmisille ja järjestöille on kasvanut niin, että varmasti hyvinkin tärkeitä vaikuttajia, tukijoita ja opastajia jää mainitsematta. Ideatasolla työtä ovat kommentoineet ja tekstiä lukeneet sen eri vaiheissa mm. Aki-Mauri Huhtinen ja Marko Laaksonen maanpuolustuskorkeakoulusta, Tapio Koski Tampereen Yliopiston liikuntafilosofian tutkimusyksiköstä, Jussi Kotkavirta Jyväskylän Yliopiston yhteiskuntatieteellisen tiedekunnan filosofian laitokselta, sekä Harri Veivo semiotiikan verkostoyliopistosta. Timo Reenpää, Daniel Schacter ja Liilia Siiberg vastasivat varmastikin omien aiheidensa kannalta oimituisiin kysymyksiini kärsivällisesti, lisäksi Liilia Siibergin kirjavihje tuli oikeaan aikaan. Harjoittelukumppanit eri saleilla eri aikoina ja kaikki jotka kertoivat taistelutaitokokemuksiaan ja – tarinoitaan pukuhuoneissa ja internetin keskustelusivuilla toivat uusia ajatuksia ja virettä tekemiseen.

Kiitokset perheenjäsenille, ystäville ja suvulle.

Thank to all teachers, experts, forum members, administrators and moderators, and to all friends everywhere – and very special thanks to Joe Robbins, who is all that. Thank you, Joe, and thanks also for the Writers' Lounge.

LÄHTEET:

Painetut lähteet:

BAGOT, Brian N. : Aikido. Traditional Art & Modern Sport. Crowood Press 1990 (This impression 1998)

BISHOP, Mark: Zen Kobudo. Mysteries of Okinawan Weaponry and Te. Charles E. Tuttle Company 1996, 1st reprint 1997

BLONSKY, Marshall (ed.): On Signs. Basil Blackwell Ltd 1985

BUDOKA. Suomalainen taistelutaitoja käsittelevä lehti.

CLARKE, D.S. jr: Principles of Semiotic. Routledge & Kegan Paul 1987

COBLEY, Paul ja JANSZ, Litza: Semiotiikkaa vasta-alkaville ja edistyneille. Jalava 1998. Alkuteos Semiotics for beginners 1997

ECO, Umberto: A Theory of Semiotics. Indiana University Press 1979 (1st Midland Book edition, © 1976 by Indiana University Press)

ECO, Umberto: How Culture Conditions the Colours We See. Essee teoksessa BLONSKY 1985

ECO, Umberto: Interpretation and overinterpretation. Cambridge University Press 1992

ECO, Umberto: Six walks in the fictional woods. The Charles Eliot Norton lectures 1993. Harvard University Press 1995 (1st paperback edition, 4th printing. © 1994 Fellows of Harvard College)

ECO, Umberto: The Limits of Interpretation. 1st Midland Book Edition 1994 ©1990 Umberto Eco (Indiana University Press)

FISKE, John: Merkkien kieli. Johdatus viestinnän tutkimiseen. Vastapaino 1992. Suomeksi toimittaneet Veikko Pietilä, Risto Suikkanen, Timo Uusitupa. Englanninkielinen alkuteos Introduction to Communication Studies (2nd ed., Routledge, 1990)

GRUPP, Joachim: Shotokan Karate, Meyer&Meyer Sport Ltd 2002

HERRIGEL, Eugen: Zen ja jousella ampumisen taito. Suomentanut Margareta Sipola. Unio Mystica, toinen painos 1999. Alkuteos Zen in der Kunst des Bogenschiessens.

HINTIKKA, Jaakko: Kieli ja mieli. Katsauksia kielifilosofiaan ja merkityksen teoriaan. Otava 1982)

HISATAKA, Masayuki Kukan: Scientific Karatedo. Charles E Tuttle Company, Inc. 1995 (1st Tuttle edition; © 1976 by Masayuki Kukan Hisataka)

JALAMO, Ilpo: Bushi no Te, soturin käsi, Painotalo Guillot Oy 1999

JAY, Wally: Small.circle jujitsu, Ohara Publications, Inc. 1989

- KARLSSON, Fred: Yleinen kielitiede. Yliopistopaino 1994
- KLEMOLA, Timo: Karate-Do. Budon filosofiaa. Otava 1988. 1. painos 1986
- KLEMOLA, Timo: Taiji. Liikettä hiljaisuudessa – hiljaisuutta liikkeessä. Otava 1990 (Klemola 1990a)
- KLEMOLA, Timo: Liikunta tienä kohti varsinaista itseä : liikunnan projektien fenomenologinen tarkastelu. Tampereen yliopisto, 1990 (Klemola 1990b)
- KLEMOLA, Timo: Zen-Karate. Otava 1998
- KNUUTILA, Tarja: Kulttuurin koodista semiosiksen sarastukseen: Umberto Eco semiootikkona. Artikkeliteoksessa KNUUTILA & RYYNÄNEN 2005:
- KNUUTILA, Tarja & RYYNÄNEN, Max (toim.): Umberto Eco. James Joyce, Teräsmies ja vesinokkaeläin. Yliopistopaino 2005.
- KUHN, Thomas S. : Tieteellisten vallankumousten rakenne. Art House 1994, suomentanut Kimmo Pietiläinen. Alkuteos The Structure of Scientific Revolutions, 2nd edition 1969 © by The University of Chicago
- LAITINEN, Jaakko & LAITINEN, Marjukka: Akupunktio, THS. WSOY 2001
- LEHTONEN, Mikko: Merkitysten maailma. Vastapaino 1996
- LEIWO, Matti: Kielen peruskäsitteitä. Jyväskylän yliopiston suomen kielen ja viestinnän laitoksen julkaisuja 27. Jyväskylä 1981
- LOTMAN, Juri: Merkkien maailma. Kirjoitelmia semiotiikasta. SN –kirjat Oy 1989. Venäjän kielestä suomentaneet Erkki Peuranen, Paula Nieminen ja Jukka Mallinen
- LOTMAN, Juri (Yuri): Universe of the Mind. A Semiotic Theory of Culture. I.B. Tauris & Co. Ltd 1990. Translated by Ann Shukman, Introduction by Umberto Eco.
- LYONS, John: Introduction to Theoretical Linguistics. Cambridge University Press 1979. 1st published 1968
- MARTIN, Rafe: One Hand Clapping. Zen stories for all ages. Selected, adapted, and retold by Rafe Martin and Manuela Soares. Rizzoli 1995
- MCCARTHY, Patrick: Bubishi, The Bible of Karate. Tuttle 1997
- MUSASHI, Miyamoto: Maa, vesi, tuli, tuuli ja tyhjiys suom. Samppa Lahdenperä. Otava 1983. Suomennos pohjautuu Victor Harrisin englanninkieliseen käännökseen A Book of Five Rings. Alkuteos Go Rin No Sho
- NIINIMÄKI, Mikael (munkkinimi Tae Hye): Suomalainen zen-kirja. Basam books 2001
- PIRSIG, Robert M.: Zen ja moottoripyörän kunnossapito, WSOY 1996 (viides painos, taskukirjaversio, suomenkielinen ensimmäinen painos ilmestyi 1986), englanninkielinen alkuteos Zen and the Art of Motorcycle Maintenance 1974

- RATTI, Oscar & WESTBROOK, Adele: Secrets of the Samurai. The Martial arts of Feudal Japan. Castle Books 1999
- REENPÄÄ, Timo: Taistelutaidot sodassa ja rauhassa. Artikkelit teoksessa SAMURAIEN AIKA, toim. Jaatinen et al. Tampereen museoiden julkaisuja 2004
- SILENIUS, Petteri: Aikido: harmonisen voiman tie. WSOY 1991
- SUNZI: Sodankäynnin taito. Suomentanut ja toimittanut Matti Nojonen. Gaudeamus 2005
- SUZUKI, Shunryu: Zen-mieli, aloittelijan mieli. Suomentanut Tae Hye (Mikael Niinimäki). Unio Mystica 1995. Alkuteos Zen Mind, Beginner's Mind © Weatherhill, 1st edition 1970
- TARASTI, Eero: Esimerkkejä. Semiotiikan uusia teorioita ja sovelluksia. Gaudeamus 1996
- TARASTI, Eero: Arvot ja merkit. Gaudeamus 2004
- TEDESCHI, Marc: Hapkido. Traditions, philosophy, technique. Weatherhill 2003 (2nd printing, 1st edition 2000)
- TOHEI, Koichi, Aikido. The Co-ordination of Mind and Body for Self-defense. Souvenir Press 1961, reprinted 1986
- TSE, Michael & CHUN, Ip: Wing Chun : traditional Chinese Kung Fu for self-defence & health. Piatkus, 1998
- VAINIONPÄÄ, Rami: Sin Moo Hapkido -taivaallinen taistelutaito: Hapkidon lajiesite, painettu Porin Offset Oy:ssä 1996
- VEIVO, Harri & HUTTUNEN, Tomi: Semiotiikka, merkeistä mieleen ja kulttuuriin. Edita 1999
- VEIVO, Harri: Teorian Tiet. Umberto Eco ja semiotiikan rakentuminen. Teoksessa Knuutila & Rynnänen 2005
- WATTS, Alan: Zen, Otava 2002 (Kolmas painos; ensimmäinen suomenkielinen painos 1973); englanninkielinen alkuteos The Way of Zen by Pantheon Books Inc 1957.
- YAMAMOTO, Tsunetomo: Hagakure – samurain tie. Suomentanut Jaakko Anhava. Memphis books 2006. Käännös pohjautuu William Scott Wilsonin englanniksi toimittamaan laitokseen Hagakure. The Book of the Samurai © 1979 ja 2002 William Scott Wilson ja Kodansha International Ltd.

Ei-painettuina lähteinä:

- MILLER, Rory A.: Rhinoceros And Unicorn. Julkaisematon artikkeli taistelutaitojen opettamisesta ja tavoitteista

Shorinji Kempo, lajimoniste. Käännetty ruotsinkielisestä Yuji Hirasen laatimasta alkuteoksesta 1980.

Verkkolähteet:

<http://www.potku.net/forum/index.php> - kotimainen taistelutaitofoorumi

<http://www.budoseek.net> - englanninkielinen taistelutaitofoorumi

<http://www.potku.net/forum/> - suomenkielinen taistelutaitofoorumi

<http://www.arthist.lu.se/kultsem/sonesson/TextTartu1.html> - Göran Sonessonin sivu Lundin yliopiston taidehistorian laitoksella